

KIRKEGÅRDEN

Oktober 2018

38. årgang

5

klassisk og moderne
indretning på kirkegården

kantsætning og armering
af udearealer...

affaldssortering med bl.a.
BIKAB

G9

LANDSKAB

PARK & BYRUM

TLF: 7023 2999
WWW.G9.DK

INDHOLD

s. 04	Hvor ligger ansvaret ved de usikre gravminder
s. 10	Årsmøde for FDK og DKL
s. 18	Brev til Landsforeningen af Menighedsråd
s. 20	Kirkegårdsvedtægter
s. 22	Besøg på G.N. Brandts hjemegn
s. 26	FDKs generalforsamling 2018
s. 30	DKLs generalforsamling 2018
s. 32	Stadil Kirke og kirkegård
s. 34	Udviklingsplan for kirkegården - En god ide
s. 38	Det grønne hjørne
s. 42	Profil – Peter Dupont Kristensen
s. 44	Kort nyt
s. 46	Kalender

FORSIDE

Stadil Kirkegård ligger let hævet i landskabet, med et smukt udsyn over Stadil Fjord. Hvis man er på de kanter, er et besøg i kirken og på kirkegården en omvej værd. Kender du til en kirkegård eller et grønt anlæg, som du synes er en omvej værd, vil redaktionen være taknemmelig for lidt billeder og en kort beskrivelse. Foto: Jens Dejgaard Jensen.

REDAKTION

Redaktør:
Lene Halkjær Jensen,
Humblebæk Kirkegård
Tlf. 2624 7228
E-mail: lene.bladet@mail.dk

Jens Dejgaard Jensen,
Silkeborg Kirkegårde og Krematorium
Tlf. 2393 9300
E-mail: jdj@skk.dk

Sekretariat:
Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Springbakken 1
9230 Svenstrup J.
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk
Tlf: 60 53 59 00

Redaktion:
Anders Beck Larsen
Nyborg Kirkegårde
E-mail: anders@nyborg-kirkegaarde.dk

Jørn Skov
Tønder Kirkegård
E-mail: tonder-kirkegaard@mail.tele.dk

Layout og tryk:
Jello ApS
Tlf. 3145 0050
E-mail: da@jello.dk

Tommy Christensen
Tlf. 20 41 61 86
E-mail: tchistensen@outlook.dk

Christian Høybye Hougaard
Gjellerup Kirkegård
E-mail: chha@km.dk

Redaktionelt stof og annoncer til 'KIRKEGÅRDEN' nr. 6, 2018 sendes til lene.bladet@mail.dk senest d. 15. november 2018
Artiklernes indhold er ikke nødvendigvis et udtryk for Redaktionens, FDK's eller DKL's holdning.

HVOR LIGGER ANSVARET VED DE USIKRE GRAVMINDER?

af Ulrik Hauger, ulrik@miljohuset.dk
Arbejdsmiljøkonsulent, Miljøhuset

Det er menighedsrådets opgave at sørge for, at alle gravminder er efterset, om de kan vælte eller ej. Menighedsrådet har også handlepligten – det vil sige, at der SKAL gives besked til de enkelte gravstedsejere, hvis en sten er usikker. Foto: Anders Beck Larsen.

I forbindelse med debatten om sikring af gravminder, har der været både forvirring, men også uenighed blandt kirkeansatte om, hvad der egentlig skal ske, hvilke regler der er og hvilke regler, der skal følges. Miljøhuset har derfor lavet denne vejledning for at afklare forholdene.

Hovedansvaret (efter Kirkeministeriets retningslinjer) Kirkeministeriet oplyser i et brev til Odder provsti, "at det følger af § 23 i lov om folkekirkens kirkebygninger og

kirkegårde, at menighedsrådet har det daglige tilsyn med kirken og kirkegården. Der henvises til lovebekendtgørelse nr. 1156 af 1. september 2016 om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde.

Det er således menighedsrådets opgave at sørge for, at det ikke er forbundet med fare for mennesker at færdes på kirkegården.

Tilsvarende har menighedsrådet som arbejdsgiver pligt

Særligt store risikosten skal håndteres omgående. Minimum er, at området omkring gravstenen afspærres med minebånd. Man kan også vælge at lægge stenen ned, som det ses på svenske kirkegårde. Foto: Lene H. Jensen.

til at sikre, at arbejdspladsen overholder de almindelige arbejdsmiljømæssige regler.

I tilfælde, hvor menighedsrådet vurderer, at der er gravsten, der kan være til fare for sikkerheden på kirkegården, skal menighedsrådet gøre gravstedsejeren opmærksom herpå. Menighedsrådet har således som udgangspunkt pligt til at varsle gravstedsejeren, før der iværksættes tiltag i forhold til at udbedre forholdet.

For så vidt angår gravsteder, der er i brug, tilhører gravminder på gravstedet gravstedsejeren, og det påhviler denne at sørge for at udbedre forhold, der udgør en sikkerhedsrisiko samt at afholde de udgifter, der er forbundet med udbedringen. Dette gælder også for gravsteder, hvor der er indgået en aftale om flerårig vedligeholdelse."

Kirkeministeriets udmelding er helt klar

Det er menighedsrådets opgave at sørge for, at alle gravminder er efterset, om de kan vælte eller ej. Når en risikosten er konstateret, skal menighedsrådet gøre gravstedsejeren opmærksom på det og bede om en sikring (se i øvrigt

Miljøhusets vejledning om det).

Hovedansvaret er derfor placeret hos menighedsrådet, der jo har ansat en kirkegårdsleder eller en graver til at give menighedsrådet besked om risikosten. Menighedsrådet har således handlepligten, til at få tingene bragt i orden.

Arbejdsmiljøreglerne

Arbejdstilsynet har afgivet påbud på en lang række kirkegårde rundt om i landet. Af disse påbud fremgår det: *Det er Arbejdstilsynets vurdering, at arbejdet på visse gravsteder, ikke kan udføres sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, idet der er fare for at opretstående gravsten kan vælte ned over de ansatte, med alvorlig legemsbeskadigelse til følge.*

Mange af de opretstående gravsten var ikke sikret mod at vælte. De opretstående sten anslås til at veje fra 50 til 300 kg. Mange af stenene stod løst således, at de rokkede, hvis man skubbede let til dem.

Arbejdsmiljølovens § 38

Arbejdet skal planlægges, tilrettelægges og udføres således, at det sikkerheds- og sundhedsmæssigt er fuldt

Arbejdet på kirkegården skal kunne udføres uden risiko for de ansatte, men man skal også huske på, at ALLE ansatte har pligt til at gøre opmærksom på usikre gravsten. Foto: Anders Beck Larsen.

forsvarligt.

Bekendtgørelsen om arbejdets udførelse § 7

Arbejdet skal i alle led udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt ud fra både en enkeltvis og samlet vurdering af de fysiske, ergonomiske og psykosociale forhold i arbejdsmiljøet, som på kort eller lang sigt kan have indvirkning på den fysiske eller psykiske sundhed.

Arbejdstilsynets påbud er ikke anket

Ingen af Arbejdstilsynets påbud er anket. Det vil indtil videre sige, at det er Arbejdstilsynets måde at håndtere risikosten på, der er de gældende regler: Nemlig – kan de rokke, kan de vælte, så kan de gøre skade. Nogle stenhuggere bruger fortsat vurderingskriteriet, at

det er sten over 60 cm, der skal kunne modstå et tryk på 35 kg. Den vurdering duer ikke, da det er Arbejdstilsynets model, der er den gældende, når det handler om arbejdsmiljø for de ansatte.

Arbejdstilsynet sender altid påbud til menighedsrådet eller kirkegårdsbestyrelsen, der typisk får 5 måneders frist til at sikre alle stenene.

3-delning af ansvaret

Arbejdstilsynet arbejder med en 3-delning af ansvaret:

1. CVR-nummer, ejeren (menighedsrådet eller kirkegårdsbestyrelsen)
2. Mellemledere, fx kirkegårdslederen eller graveren – nogle steder også en administrationschef

3. De ansatte

Det fremgår af arbejdsmiljøloven, at alle de 3 kategorier har ansvar og handlepligt. Det betyder, at menighedsrådet skal forklare de ansatte og mellemlederne, at de skal melde ind til menighedsrådet om usikre sten og de øvrige ansatte skal melde til nærmeste leder, at der er farlige eller usikre sten.

Gravstedsejeren

Det fremgår af reglerne fra Kirkeministeriet og Arbejdstilsynet, at gravstedsejeren SKAL have besked af kirkegården/menighedsrådet. Det vil sige, at der her ligger en klar pligt til at melde videre fra kirkegården til gravstedsejeren.

Om gravstedsejeren siger Kirkeministeriet: *”For så vidt angår gravsteder, der er i brug, tilhører gravminder på gravstedet gravstedsejeren, og det påhviler denne at sørge for at udbedre forhold, der udgør en sikkerhedsrisiko samt at afholde de udgifter, der er forbundet med udbedringen. Dette gælder også for gravsteder, hvor der er indgået en aftale om flerårig vedligeholdelse.”*

Det er således gravstedsejeren, der har det juridiske ansvar for de skader, stenen kan forvolde på besøgende og ansatte. MEN de skal vide, at den er gal – og den viden skal kirkegården forsyne dem med. Der er også gravstedsejeren, der suverænt bestemmer, hvad der skal ske med en risikosten, og hvordan den skal sikres.

Erstatningsansvar

At have et juridisk ansvar er ensbetydende med, at der også ligger et erstatningsansvar for den juridisk ansvarlige, hvis der sker en skade. Hvis der vælter en sten, der laver en skade på en person, kan der rejses krav om erstatning, hvis der er tale om et tab for skadelidte. I sidste ende kan det være en domstol, der fastsætter, hvem der er ansvarlig, og hvad erstatningen skal være. Det er dette ansvar, der kan ende hos kirkegårdslederen eller menighedsrådet, hvis de undlader at handle på kendt viden. I de tilfælde kan der være tale om ”skærpede omstændigheder”, når noget er kendt, men øjnene forbliver lukkede:

Menighedsrådet/kirkegårdslederen ved godt, der skal laves en APV på risikosten.

Handlepligten

Menighedsrådet har handlepligten – det vil sige, at der SKAL laves en APV på risikosten. Denne viden fra APVen skal meddeles til de enkelte gravstedsejere, der dermed er

den ansvarlige for at stenen sikres. Gravstedsejeren er nu den, der kan rejses et erstatningskrav imod.

Manglende handling

Hvis menighedsrådet/kirkegårdslederen undlader at udføre handlepligten, får gravstedsejeren ikke kendskab til, at stenen skal sikres og kan derfor heller ikke gøre noget. Det betyder, at ansatte og menighedsrådet, der kender risikoen, nu har det juridiske ansvar, og det er menighedsrådet, et erstatningskrav skal rejses imod. Det betyder også, at når man ved, at der skal laves en APV over sine sten og ikke gør det (fx ”at vi da bare kan vente til Arbejdstilsynet kommer”), så pådrager man sig et skærpet ansvar (når man kender til en risiko og undlader at handle på den).

Tilsynspligt

Med handlepligten følger også en tilsynspligt, når en gravstedsejer selv sikrer sin sten – det vil sige en forpligtelse til at kontrollere, at sikringen er i orden.

Hvis sikringen ikke er i orden, ligger der en forpligtelse til at give gravstedsejeren besked om, at stenen skal sikres igen. Udfører menighedsrådet ikke denne kontrol, vil det igen være menighedsrådet et evt. erstatningskrav skal rejses imod.

Arbejdsskade

Sker skaden på en ansat, vil vedkommende altid være dækket af menighedsrådets arbejdsskadeforsikring – og skaden skal anmeldes til Folkekirkens Forsikringsenhed. Men der kan også rejses et evt. erstatningskrav mod den juridisk ansvarlige (se ovenfor).

Konklusion

- Miljøhuset anbefaler, at ansatte tager en snak om alvoren i arbejdet med risikosten, og om hvor vigtigt det er, at besøgende og ansatte kan færdes frit og trygt på kirkegården. Tag kontaktpersonen og kirkeværgen med i denne snak.
- Sørg for at få lavet en APV over risikosten.
- Lav en handleplan på max 5 måneder (se Miljøhusets vejledning om dette).
- Særligt store risikosten, der kan vælte og lave en stor skade, skal håndteres omgående. Minimum er, at der sættes minebånd rundt om hele gravstedet med et skilt med adgang forbudt. Arbejdstilsynet kræver, at der laves en effektiv afspærring.
- Sørg for, at gravstedsejerne får den rigtige rådgivning om, at de lige så godt i første ombæring kan sikre stene effektivt. Få mere inspiration til dette i Miljøhusets vejledning om sikring af sten. ■

NYE BEBOERE PÅ FARUM KIRKEGÅRD

Af Brian Worm Jensen, bwj@farumkirkegaard.dk
Kirkegårdsleder, Farum Kirkegård

En af de nye beboere på Farum Kirkegård.

Der er lavet 8 pindsvineboliger i volden på Farum Ny Kirkegård,

Fire pindsvin er for nyligt flyttet ind på Farum Kirkegård. De har endnu ikke fået navne, men det er jeg sikker på mine gartnere inden ret længe nok skal finde ud af.

Vi har fået to drenge (fra samme kuld) og to piger (fra samme kuld) og så må vi se om ikke de kan finde ud af at date lidt.

Lige nu bor de to brødre og de to søstre i hver deres "pallehus"; det er en palle som vi har skruet en plade ovenpå. Disse paller har vi så gravet ind i volden på den Nye Kirkegård og efterfølgende har vi lagt jorden tilbage ovenpå igen, sammen med lidt blade, græs og grene.

Vi har lavet 8 pindsvineboliger, så vi håber at vi kan få alle husene besat.

Tanken er at de kan hjælpe os lidt med at holde specielt dræbersneglene i ave, selvom jeg godt ved at snegle kun udgør 10% af deres kost, men til gengæld er de tossede

med snegleæg (deres kaviar, tror jeg).

Vi har hentet dem i Gentofte hos en pindsvineplejer, så vi kan jo håbe på, at de har lidt fine fornemmelser og virkelig kaster sig over "sneglekaviaren".

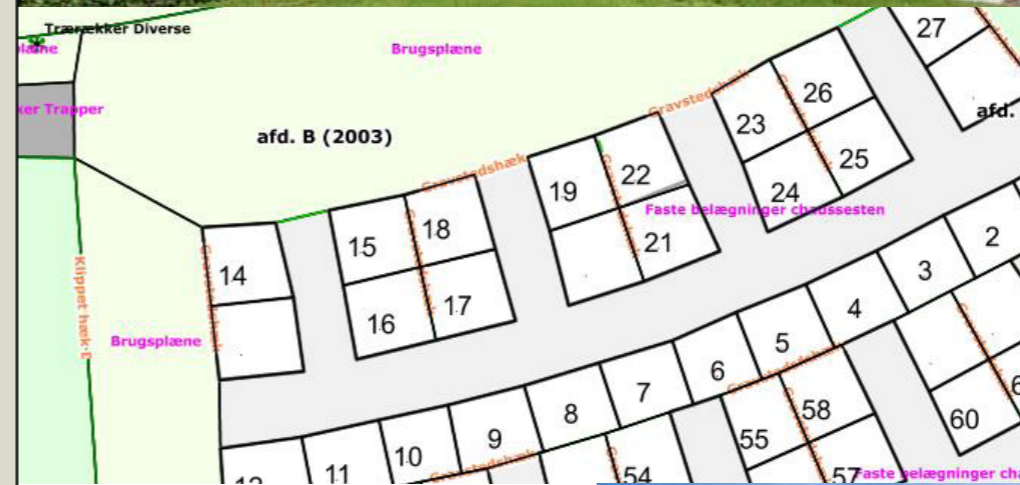
Vi satser på at kunne få lidt flere pindsvin i løbet af den næste måned. De skal selvfølgelig have adgang til vand, og lige nu får de lidt tilskud i form af killingemad. Det skal de minimum have de næste 14 dage, men som deres plejemor sagde, så må man godt give dem lidt ekstra, hun kunne ikke lade være. ■

Pindsvinevennerne i Danmark

På Pindsvinevennernes hjemmeside - www.pindsvin.dk - kan man læse mere om pindsvinet og få hjælp til at invitere nye, nyttige og hyggelige beboere ind på kirkegården.

Grøn registrering En webløsning

Nemme løsninger til tunge opgaver!

Grøn registrering - Områdeopgørelse Kolding Kirkegårde

Opgørelse for: 1011 - afd. B6

Hoved element	Over element	Under element	Underelement navn	Mængde type	Mængde antal
REN	REN	REN-02	Parkpræg		421,8
IL	1f	1f-01	Staudellader	kz/m2	16,0
IR	2f	2f-01	Brugsplæne	kz/m2	340,7
HE	4b	4b-01	Gravstedshæk	kz/lbm	66,5
BU	5b	5b-01	Busket	kz/m2	29,5
TR	6f	6f-01	Fuldkrone træer Diverse	kz/stk	1,0
REL	9b	9b-01	Løse belægnings Parkober	kz/m2	34,0
ID	10a	10a-02	Terrænbygninger Kantsten	kz/lbm	111,3
ID	10c	10c-01	Terrænudstyr Affaldspand	kz/stk	1,0
ID	10c	10c-13	Terrænudstyr haveaffaldskasse	kz/m2	1,7
ID	10c	10c-25	Terrænudstyr Bænk	kz/stk	1,0

Få overblik over dine grønne områder

- En løsning til kirkegårdsledere, "grønne" medarbejdere og entreprenører.
- En løsning der kan opdeles på kirkegårde og arbejdsområder.
- En løsning der kan effektivisere udbudsprocessen på f.eks. vedligeholdelse af grønne arealer
- En løsning der kan integreres med dit gravstedssystem.
- En løsning hvor data kan hentes fra tidligere system.
- En årlig droneflyvning kan anvendes som baggrundskort.

Vil du vide mere?

Kontakt Peter Rydahl på
tlf. 63 13 68 45
pry@lifa.dk

ÅRSMØDE FOR DKL & FDK

Tekst og foto af
KIRKEGÅRDENS's redaktion

I dagene 3. - 5. september 2018 afholdt DKL og FDK fælles årsmøde på Lolland, i smukke omgivelser på Hotel Søpark i Maribo.

Programmet var sammensat omkring digitale kort, uddannelse, specifikke produkter og ekskursion til Nykøbing Falsters Østre og Nordre Kirkegård, Maribo Kirkegård og Søholt Gods med en nyrenoveret barokhave.

Digitale kirkegårdskort

Mandagens første emne handlede om digitale kirkegårdskort. Lene Fischer, lektor ved KU, Skovskolen indledte med nogle betragtninger om, hvorfor vi skal have kort over vore kirkegårde, og listede derefter fordelene ved at de udarbejdes i GIS (computerbaseret Geografisk Informations System).

- Det er enklere at opdatere end et kort på papir

- Det er muligt at lægge et luftfoto bagved
- Det er muligt at lave automatiske beregninger af mængder
- Der er mulighed for at lave historik
- Det kan samkøres med andre systemer – databaser og regneark
- Det kan sorteres/vises elementvis
- Det kan formidles til forskellige målgrupper med forskellige emner.

Lene beskrev de to forskellige typer af kort: Kirkegårdskort med gravsteder og deres kobling til gravstedskartoteket og det grønne kort, som beskriver plejeplans-elementerne på kirkegården.

Ligeledes gav Lene eksempler på hvorledes man kan tilrette sin formidling til forskellige målgrupper.

Lene Fischer fra KU, Skovskolen, fortalte om fordelene ved at kirkegårdskort udarbejdes i GIS.

Med dronefotografering kan selv små detaljer på kirkegården ses.

Er man ikke allerede i gang, skal man overveje sit behov: Er det den ene type kort, den anden eller dem begge. Hvem skal udarbejde og vedligeholde kortet. Det er smart at anvende fælles datastandard, så man senere kan sammenligne på tværs af kirkegården. Man skal også overveje hvilke programmer man vil anvende og hvor data skal placeres.

Skovskolen vil udbyde et skræddersyet 3 dages Q-GIS kursus i januar for ansatte i kirkegårdsforvaltningerne.

Dronefoto

Klaus Agerskov, underviser på KU, Skovskolen fortalte om de forskellige typer af droner, som anvendes til fotografering, og hvilke produkter de kan producere.

Det landsdækkende frit tilgængelige satellit foto har en opløsning på 12,5 cm. Med en drone kan man opnå en opløsning på 1,5 cm ved flyvning i 50 m højde. Det gør det muligt at se selv små detaljer på kirkegården. Dronefotografering er for professionelle, da det kræver uddannelse og ansvarsforsikring af dronen. Ved dronefotografering af kirkegårde skal man vælge tidspunktet med omtanke. Høje træer kan være en udfordring.

Peter Rydahl fra LIFA Landinspektører supplerede de foregående foredragsholdere og beskrev, hvad LIFA kan tilbyde kirkegården.

Fremtidens grønne drifts- og projektledere.

Klaus Agerskov, der er praktikvejleder ved KU, Skovskolen, fortalte om de nye grønne uddannelser, og om mulighederne for at få en studerende i praktik.

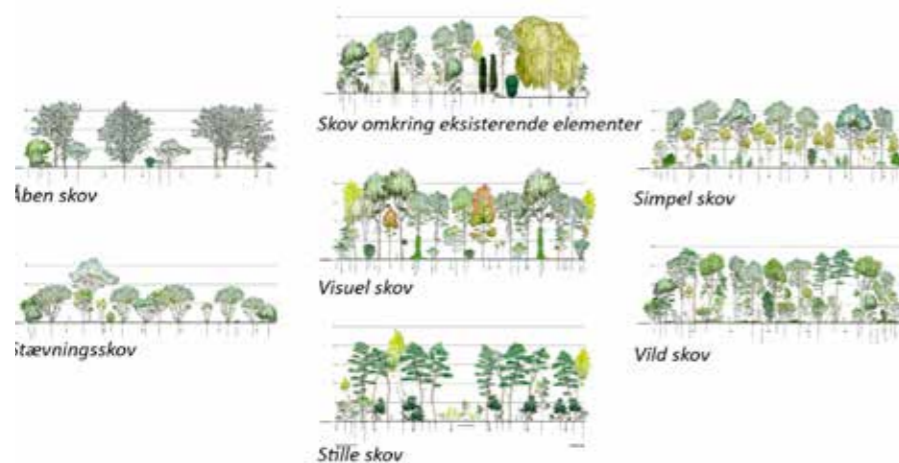
I år 2010 kom der en ny 4-årig uddannelse som Skov- og Park ingeniør. Det er en praktisk lederuddannelse, 'Grøn ingeniør', hvor vi får tingene til at fungere, som det ledende punkt. Der er fokus på ledelse, økonomi og planter, og deres vækstforhold. 1. og 2. år er der fokus på de grønne fag og ledelse, herunder GIS, tegneprogrammet AutoCad samt projekt- og økonomistyringsværktøjet "Sigma". Plantevækst i byerne er et stort fokusområde, og derudover rummer uddannelsen de første 2 år design, terræn, projektering, økonomi og jura.

3. og 4. år er todelt, hvor man er i virksomhedspraktik i alt indenfor det grønne, og tager på en del ekskursioner. Som det er i dag, er der for få elever og mange praktiksteder. Hvis man ønsker at få en elev skal man være bevidst om, hvad det koster (tid). Start med at finde ud af hvad du kan tilbyde en praktikant. Skriv et jobopslag med hvad virksomheden kan tilbyde, evt. i samarbejde med andre firmaer. Der er praktikværttaften på Skovskolen den 5. februar 2019. Læs mere på www.skovskolepraktik.dk På Skovskolen kan man ligeledes tage en Parkdiplom, som efteruddannelse, hvor man får den nyeste viden. Det er et krav at man er i fuldtidsjob. Læs mere på www.parkdiplom.science.ku.dk.

Fra kirkegård til grønne rum, Bachelorprojekter Parkkirkegården

Have og Parkingeniør Rikke Bigum Johansen har i sin bacheloropgave undersøgt begrebet 'Parkkirkegård'. Ud fra søgninger, har hun fundet 24 kirkegårde, der bliver betegnet som dette. Af de 24 kirkegårde, har hun i forbindelse med opgaven, besøgt 10 af dem.

7 FIKTIVE SKOVAFSNIT

Lykke Marott Bitsch og Anette Klüver Andersen har udarbejdet syv fiktive modeller for skovafsnit. De syv forskellige modeller er: Skov omkring eksisterende elementer, simpel skov, vild skov, stille skov, visualiseret skov, åben skov og stævningsskov. Illustration fra foredragsholderens præsentation.

Efter besøgene har hun opdelt begrebet 'Parkkirkegård' i tre kategorier, ud fra deres karakteristika.

Den romantiske parkkirkegård har udgangspunkt i 1800-tallets romantiske parker. Her skabtes et idealiseret billede af landskabet, og såfremt arealet hvor parken ligger tillader det, blev landskabet modelleret ud fra idealet. Inspirationen til denne opfattelse af parkbegrebet kommer fra England og Tyskland. På kirkegårdene fra denne periode findes typisk et skelet af centrale stiforløb, ofte etableret med træer som alleer, og som dekorative elementer på kirkegården. Den overordnede beplantning danner rammen om begravelsesarealet, som er stramt opbygget. Der findes en lang række kirkegårde, hvor man kan finde disse elementer, enten som oprindelige elementer, eller som et resultat af en løbende ændring af kirkegårdsanlægget.

Den modernistiske parkkirkegård blev udviklet i 1950'erne og frem til 1970'erne. Den er karakteriseret ved, at begravelsesarealerne ikke er synlige, når man bevæger sig rundt på kirkegården, fordi gravstederne er placeret i gravgårde, der er omkranset af høje hække. Et eksempel på denne type kirkegård er Lyngby Parkkirkegård.

Den postmoderne parkkirkegård står i en skarp kontrast til den modernistiske parkkirkegård. Her er igen åbnet op for, at gravstederne er tydelige og opleves som det centrale element i kirkegårdens funktion. På de mange kirkegårde, der har et stigende areal, som ikke anvendes som begravelsesareal, opleves det som et forløb, hvor kirkegården mere og mere udvikler sig til en park.

En definition af begrebet 'Parkkirkegård' er et nødvendigt redskab, når udviklingen af en kirkegård skal planlægges. Det skal sikre, at alle deltagere i udviklingsprocessen taler samme sprog.

I bladet Kirkegården fra oktober 2017, kan der læses en længere artikel om parkkirkegården, skrevet af Rikke Bigum Johansen.

Østre Kirkegård – Fem scenarier

Lykke Marott Bitsch og Anette Klüver Andersen er landskabsarkitektstuderende, og de fortalte om deres arbejde på Vejle Kirkegårde og deres store engagement i en kirkegårdsudvikling, der er præget af tidens trend, hvor der skal skabes mere plads til naturen.

En spændende opgave i deres studieforløb, var arbejdet med et nyt kollektivistisk urneafsnit på Den Gamle Kirkegård i Vejles bymidte. Arbejdet indledtes med, en analyse af kirkegårdens kvaliteter, i form af den karaktergivende bevoksning af træer med mere. Endvidere blev der hentet inspiration fra et schweizisk firma, der arbejdede med staudeplantninger. Med baggrund i analysen, fremkom der et forslag til en model for den kommende afdeling, der kunne indpasses i den eksisterende struktur på kirkegården, der er præget af de traditionelle kistegravsteder. Forslaget blev godkendt af Vejle Kirkegårde og arbejdet blev igangsat. Arbejdet blev planlagt og udført i samarbejde med medarbejderne på kirkegården. Det blev fra foredragsholderne pointeret, at arbejdet med at forvandle planen til virkelighed, har været meget givende for deres forståelse af samspillet mellem idé og udførelse.

Lone Bang Christensen, Kasper Olsgaard Nielsen og Arne Christoffersen viste rundt i Klosterkirken og på Nykøbing Falsters Østre og Nordre Kirkegård.

Der er plantet rigtig mange lyserøde isbegonia ved urnegravstederne på Nykøbing Falster Østre Kirkegård.

Deres bachelor opgave handlede om udviklingen af Østre Kirkegård. Der foreligger fem skitseforslag tegnet af Landskabsarkitekt Preben Skaarup. Opgaven bestod i en synliggørelse af konsekvenserne af de fem forslag og at fremstille det nødvendige materiale om forslagene, så det kan anvendes som beslutningsgrundlag for Kirkegårdsbestyrelsen. Arbejdsmetoden blev gennemgået, og beskrivelsen kan være et godt arbejdsredskab/inspirationskilde, når man selv skal i gang med en udviklingsproces.

Syv fiktive skovafsnit

Efterfølgende har Lykke Marott Bitsch og Anette Klüver Andersen arbejdet med en beskrivelse af syv fiktive skovafsnit. Det er sket ud fra følgende beskrivelse af, hvad er en skov er:

- Den består af træarter, som kan blive mindst 300 år gamle
- Der er et højt kronedække – på minimum 60%
- Et bevist valg af plantemønster
- Det indrammes af et artsrigt skovbryn
- Der er fokuseret på værdien af en etageret skov (findes beskrevet i den engelske parkmodel Forest Gardening)

De syv modeller er: Skov omkring eksisterende elementer, simpel skov, vild skov, stille skov, visualiseret skov, åben skov og stævningsskov. Modellerne er fremragende, og dermed meget brugbare i planlægningen af nye skovafsnit, fordi beskrivelse står skarpt, og dermed kan de anvendes som et stærkt planlægningsredskab.

"Nødprocedure" for begravelser/kremeringer ved nedbrud på den Digitale Dødsanmeldelse

Frank Hansen, der er Business Manager i EG A/S fortalte

om muligheder og udfordringer med den Digitale Dødsanmeldelse. Med digitaliseringen af processen omkring dødsanmeldelser, er det blevet meget synligt når de bagvedliggende IT-systemer ikke er tilgængelige.

Tidligere, hvor formidling skete pr brev, fax eller mail, var der indbygget forsinkelse, fordi alle trin krævede manuel behandling. Brugere oplevede derfor ikke på samme måde problemer med f.eks. PersonSAG systemet. Som leverandør af systemer til krematorier og kirkegårde er EG naturligvis meget afhængige af at kunne udveksle oplysninger med den Digitale Dødsanmeldelse via systemets indbyggede snitflader. Derfor er de interesserede i at finde løsninger, der sikrer at processerne på krematorier og kirkegårde ikke går i stå, i situationer hvor de ikke kan formidle kontakten til den Digitale Dødsanmeldelse. Løsningen er ikke at bygge et nyt parallelt system. I stedet vil de, sammen med branchen, prøve at få gode ideer til, hvordan man med simple midler får etableret en nødprocedure, til at falde tilbage på, når vores systemer ikke er tilgængelige.

Kister og urner er normalt forsynet med en label. Afhængig af hvem der har sat labelen på, indeholder den forskellige oplysninger, som f.eks. afdødes fulde navn, fødselsdato og dødsdato. Er labelen påsat på krematoriet, vil den normalt indeholde sagsnr. og ofte en stregkode. Skal en label kunne hjælpe i en situation, hvor der ikke er adgang til systemerne, vil det være en hjælp, at der også er oplysninger om højtidelighed og begravelsesmyndighed. Dermed kan krematorie og kirkegård tage kontakt til myndigheden, for at sikre sig at der er truffet en afgørelse.

Udformning af en label kan ske i samarbejde mellem krematorier, kirkegårde og bedemænd, gerne via branche-foreninger. EG implementerer meget gerne de ændringer der måtte være vedr. label udskrift.

En udfordring i denne forbindelse kan være tolkning af persondatabestemmelser: Må der sidde en label på en kiste, der står et offentligt sted, dvs. i kirken? Der kan også være udfordringer ved at have labels med strekkoder siddende på en kiste til en højtidelighed. Derfor skal der helt sikkert arbejdes med lay-out, farve og placering. Et arbejde, der bør ske i samarbejde med branchen. Kirkegårdene og krematorierne kan også selv medvirke til at klare en situation, hvor EG ikke kan levere oplysninger digitalt. Har kirkegårdene en sikker mailadresse, vil myndigheden kunne sende afgørelsen som digital post. En sikker mailadresse giver mulighed for, at indholdet af mailen kan krypteres, hvilket er en forudsætning for at kunne sende personfølsomme data via e-mail. Her henviste Frank Hansen til branchens organisationer, således den enkelte kirkegård ikke selv skal i gang med at undersøge, hvordan og hvor en sikker mailadresse oprettes.

Flådestyring af mindre maskinparker

Salgschef Jacob Konnerup fortalte om Husqvarnas produkt til styring af mindre maskiner. Produktet kaldes Fleet ServicesTM.

Systemet består af en sensor, som monteres på maskinen. Maskinen kan være en hækklipper, en trimmer, en motorsav eller lignende, og der behøver ikke at stå Husqvarna udenpå. Sensoren registrerer, når maskinen er i drift. Informationerne opsamles i sensoren og overføres til systemet så snart sensoren er i nærheden af en telefon med den tilhørende app installeret. Telefonens GPS giver oplysninger om, hvor maskinen befinder sig.

Den maskinansvarlige kan logge på systemet og dermed få overblik over alle maskiner. Hvor befinder de sig, og hvor mange timer har de været i drift. Man kan lægge oplysninger om tidspunkt og omkostning ved service ind på den enkelte maskine, og dermed få et bedre beslutningsgrundlag for udskiftning af maskinerne.

Husqvarnas professionelle automover har sensoren indbygget, og de er dermed forberedt til systemet. Har man flere, er der mulighed for at lave en central styring af alle movere.

Arbejds miljø

Hans Hjerrild fra Folkekirkens Arbejds miljø Råd (FAR) fortalte om FAR og de emner, der er i fokus lige nu.

FAR er en branche rettet rådgivningsenhed, som de faglige organisationer står bag. FAR har viden om den folkekirkelige struktur og organisation. Det er kvalificeret og neutral rådgivning. Der kan gøres brug af FAR ud fra forskellige abonnementer.

Sikring af gravsten: Det har fokus, men der er ingen nye retningslinjer. Det er ikke et stort arbejdsmiljø problem, og der er ikke noget landsdækkende forbud. Der har været 20 påbud på 2½ år, ud af mere 2.000 kirkegårde. Hvornår en gravsten er sikker, vil altid være en konkret vurdering, og vil altid være for de ansattes sikkerhed skyld i forhold til arbejdsmiljøet. FAR har lavet en lille vejledning. Se den på www.kirketrivsel.dk. Rådet er at man skal lave en risikovurdering og skrive det ind i APV'en. Stil krav til stenhuggerne, når nye sten sættes op. Det skal være sikkert, at udføre arbejdet på gravstederne. Man skal også være opmærksom på gravstenen i lapidariet og overveje om der kan kasseres gravsten, som kan udgøre en risiko. Det er vigtigt at have en nedskrevet procedure for hvordan de usikre gravminder håndteres.

Håndtering af kister: Det er de pårørendes (bedemandens) ansvar at få kisten til kapellet/kirken. Er den kommet til kapellet er det menighedsrådets ansvar. Når kisten transporteres fra kapellet til kirken, skal der bruges egnede tekniske hjælpemidler, og vejen dertil skal være jævn og uden stigning, med kun en lille køremodstand. Vi må ikke løfte kisterne. Er der forhindringer til kirken, anvendes motoriseret katafalk. Er der trapper kan der anvendes ramper/slidsker. Når kisten skal ud af kirken, er det de pårørendes ansvar. Når kisten skal til graven, kan der anvendes en katafalk. FAR har udgivet vejledninger om andre forhold inden for arbejdsmiljø; se fx mere om 'Arbejds miljø ved grandækning' og find hjælp til at forbedre det psykiske arbejdsmiljø med 'Dialogværktøjet'. Begge vejledninger kan findes på www.kirketrivsel.dk.

"Så tal dog pænt for helvede"

Årsmødets sidste indslag blev en mere end almindelig underholdende affære. Rune Strøm, der er kommunikationseksperter, coach og Master Practitioner i mediation, er usædvanlig hurtigt-talende og direkte. Publikum blev i den grad inddraget i hans personlige oplevelser og eksempler omkring konflikter i det daglige, episoder som vi alle oplever, små hverdagsting som nemt kan komme til at fylde for meget. Som fx når sønnike ikke lige kan få skoene snøret i en fart, når man nu står og skal ud af døren og fordi far er kommet en anelse for sent op. Her skruer foredragsholder sig fuldstændigt hysterisk op, hans indre cola bliver i den grad rystet. Når colaen rystes giver det, som vi

Skovafdelingen på Nykøbing Falster Nordre Kirkegård blev taget i brug i 2016. Gravmindet skal være en natursten. Gravstederne er på ca. 1 m² og der kan nedsættes 4 urner.

Barokhaven ved Søholt gods blev renoveret i perioden 2007-2010.

'Engen' på Maribo Kirkegård ligger smukt med udsigt over Sønder sø. Afdelingen er så populær, at henvend 90 % af alle urnenedsættelser finder sted her.

Rune Strøm leverede et forrygende foredrag, hvor han gav adskillige eksempler på, hvordan små, irriterende hverdagsting kan komme til at fylde for meget og får den indre cola til at bruse over.

ved, bobler som er lig med følelser. Følelser, følelser, følelser... Det er helt ok at blive vred, men det er vigtigt dosere mængden af vrede. Har jeg aftalt et møde med en ansat og han/hun så kommer 17 sekunder for sent, ja så bliver jeg sgu pissesur; min indre cola bliver i den grad rystet, det er i den grad respektløst og det skal selvfølgelig straffes. Vi kender og har alle en brok-røv, lad os kalde hende Else, siddende på kontoret: Alt er galt og der kommer ikke andet end negative ord ud af hendes mund: Jap, jap, jap... Det ryster i den grad min indre cola, jeg presses, faktisk stik imod min natur, til at gå hen til hende og kigge hende kærligt og længe i øjnene og sige, "Else kan du mærke din røv?" Så bliver der ro og tid til eftertanke.

Rune Strøm inddrager på kærlig vis hans romanske svigermor, som et eksempel på hvordan tingene kan køre af

sporet ved dårlig kommunikation og mangelfuld konflikt-håndtering. Svigermor er bedrevidende og klog som bare, og så bliver hun alt, alt for længe. Han fortæller om vigtigheden i at tælle til tre engang imellem, og succesraten af denne øvelse styres af 3 tændstikker som skifter lomme. Under foredraget inddrages og udfordres publikum, det ene øjeblik skælder og smælder han så spytet står ud af munden, det næste øjeblik står han og nusser og kæler for en af vores kvindelige kolleger fra hovedstadsområdet, jo han kommer virkelig rundt i følelsernes vold.

Men der er masser af visdomsord i denne times talkshow og man genkender desværre sig selv ny og næ under vejs. Jeg vil slutte af med et citat jeg bed mærke i, nemlig at "selverkendelse hos ledelsen smitter af på medarbejderne." ■

WEIDEMANN
designed for work

Kvalitet og service går hånd i hånd hos os

En original Weidemann maskine har fortjent sin position gennem mere end 50 års erfaring omsat til dybdegående tests, kvalitetskontrol og konstant udvikling af både maskine, reservedele samt tilbehør.

Med markedets laveste driftsomkostninger er Weidemann minilæssere til jer, der forventer kvalitet og pålidelighed.

Vores serviceafdeling er på i samtlige døgnets timer og 365 dage i løbet af året. Vores dygtigere montørstab har veludstyrede servicevogne og tilbyder professionel vedligeholdelse og assistance, når I har brug for det.

Stemas Maskinsalg A/S
Tolsagervej 2, 8370 Hadsten
86 43 49 00
www.stemas.dk
stemas@stemas.dk

STEMAS
member of JMM GROUP, Scandinavia

Grillo[®]

FX 20 Zero Turning

Nyeste frontmonterede Zero Turning klipper. Hurtigt skift fra bioklip til bagudkast.

Grillo FD 450

FD450 med 113 cm. frontmonteret klippe-bord, 450 liters opsamlere. Leveres med højtip.

agrinova
GARDEN EQUIPMENT

Professionelle løvsugere og vertikalskærere

Se hele vort store program på www.kiba.dk

KIBA
PARKMASKINER

Skolevej 30 · 8960 Randers SØ
Tlf. 70 25 00 20 · info@kiba.dk

STAMA Evo EL

- Hydraulisk drejelade - 1100 x 1800 mm.
- Affjedret foraksel.
- Lav læsehøjde.

STAMA Parker EL

- Vedligeholdelsesfrie gelbatterier.
- Lad med 3-vejs tip.
- Pålidelig og let at betjene.

STAMA Micro EL

- Handy lille ståtruck med vippelad.
- Nem på- og afstigning.
- Stort tilbehørsprogram.

STAMA Mini EL

- Knækstyret og med vendbar førersæde.
- Servostyring.
- Hydraulisk tiplad (Hydr. drejelad som ekstraudstyr).

STAMA Multi EL

- Med affjedret foraksel for god kørekomfort.
- Smal model med mange tilbehørsmuligheder.
- Hydraulisk drejelad.

STAMA Løvsuger

- Elektrisk fremdrift og 13 hk B&S Vandguard motor til sugeenheden.
- Lader op under kørsel.

NESBO Miljørive

- Skuffer, river og planerer i én arbejdsgang.
- Fås som bugseret eller liftophængt.
- Arbejdsbredde: 1000 - 2000 mm.

SE OG PRØV DET
STORE UDVALG AF
STAMA MASKINER
HOS NEDENSTÅENDE
FORHANDLERE:

Almas Park & Fritid, Ålborg &
Brønderselv

Lyngfeldt A/S, Hadsten

Anker Bjerre A/S, Holstebro

Herning Skov, Have & Park A/S,
Herning

Vemas A/S, Vejle

Varde Have og Skovmaskiner ApS,
Varde

Hans Holm A/S, Tinglev

Sønderborg Skov- Park & Have
Maskincenter ApS, Sønderborg

Heden Maskinforretning A/S,
Ringe

Havdrup Maskinforretning A/S,
Havdrup

Champost[®]
Møglækkert til haven

**SÅDAN FÅR PLANTERNE DE BEDSTE VÆKSTBETINGELSER
TILFØR GØDNING LAVET PÅ HESTEMØG**

AFDÆK MED CA. 5-7 CM JORDFORBEDRING
OG UNDGÅ UKRUDT.

LANGTIDSVIRKENDE ORGANISK
GØDNING.

MÅ ANVENDES TIL ØKOLOGISK BRUG.
KOMPOSTERET OG SALMONELLA-FRI.

100 % FRI FOR UKRUDT

**STENMEL
GRÅSORT**

BIØBAG / 1 TONS
SÆKKE / 20 KG

TILMELD DIG ÅBENT HUS DEN 3. OG 10. DECEMBER (HG@CHAMPOST.DK)

Champost[®] | Gærupvej 11 | 7752 Snedsted | Tlf.: 96191880 | e-mail: hg@champost.dk

* Et ikke-økologisk produkt, der er godkendt til økologisk jordbrugsproduktion efter retningslinjerne i rådføringsnr. 834/2007.

BREV TIL LANDSFORENINGEN AF MENIGHEDSRÅD

Af Steen Jensen, info@steenjensen.dk
Stenhugger og medlem af menighedsrådet i Nykøbing Mors.

"Pressen bruger i dag megen spalteplass på kirkegården og dens problemer, men hvad med Landsforeningens talerør, vores blad? Hvornår har der sidst været omtale af kirkegården?"

Screenshots fra www.jv.dk, www.stiften.dk og tv2lorry.dk.

Først tak for et godt landsmøde, som var både spændende og godt gennemført. Jeg overvejede på et tidspunkt at tage ordet, men jeg kan ikke begrænse mit budskab til 3 minutter, derfor får i dette brev i stedet for.

Mit budskab er at I totalt forsømmer kirkegårdene. For at forklare det må jeg starte med mig selv. Jeg gik ind i menighedsrådet som en protest mod menighedsrådets manglende engagement. På opstillingsmødet, hvor jeg rejste spørgsmålet, fik jeg svaret, at man i menighedsrådet brugte den fornødne tid. Efter jeg var valgt ind i Nykøbing Mors menighedsråd, kom jeg i bygningsudvalget, hvor kirkegården var placeret. Og ganske rigtigt, blev mine formodninger bekræftet. I udvalget talte man kun om mørtel og mursten, og når man berørte kirkegården, var det kun i forbindelse med små reparationer og vedligehold. Efter en del diskussion fik vi nedsat et egentligt kirkegårdsudvalg, som kun beskæftiger sig med kirkegårdens ve og vel, til

gavn og glæde for kirkegården

Når jeg har brugt lidt tid til at beskrive lokale forhold, er det fordi historien gentager sig, blot i større målestok, i landsrådet. Her er kirkegården også kommet i et andet udvalg; økonomi og kirkegårdsudvalg. Mit bud er, at man kun taler økonomi, og kirkegården kommer kun på bænken når man skal spare. Jeg er ikke i tvivl om, at et reelt spørgsmål, vil medføre et smukt svar, men smukke ord er ikke nok til at hjælpe den trængte kirkegård. På mødet blev der henvist til forskellige artikler om kirkegårdene. Pressen bruger i dag megen spalteplass på kirkegården og dens problemer, men hvad med Landsforeningens talerør, vores blad? Hvornår har der sidst været omtale af kirkegården? Jeg ved selvfølgelig, at I er med i den årlige kirkegårdskonference, og specielt i år, var den vellykket og nuanceret. Prøv at tænke over, at alle arrangementer og events på landsmødet, var holdningsbearbejdende, mens

seminaret om kirkegårde, som sædvanlig, drejede sig om det praktiske; plejeplaner, udviklingsplaner osv., den annoncerede bog drejede sig også om praktiske gøremål. I må ikke opfatte dette indlæg som kritik af mødet, for det var både godt og spændende, men er det nok? Jeg er med i Foreningen for Kirkegårdskultur. Pludselig får vi oplyst, at landsforeningen har meldt sig ud af foreningen. Det er en kæmpe fornærmelse, ikke mod Foreningen for Kirkegårdskultur, for med landsforeningens manglende interesse for kirkegården, så har vi meget sjældent medlemmer fra bestyrelsen med til vore møder. Men det er en fornærmelse mod alle os der betragter kirkegården som en ligeværdig del af folkekirken. Jeg har hørt udtalelser fra Provsteforeningen, at det er bedre at bruge pengene på de levende. Det er en udtalelse, jeg er meget enig i, for kirkegården er for de levende, men det var vist ikke det der mente. På kirkegården finder vi flere og andre mennesker, end dem vi ser i kirken. Er det muligt at få disse mennesker i tale? Mange har måske brug for nogen at tale med, hvordan forholder vi os til det? Vi glemmer sommetider at kirkegården er en kristen begravelsesplads, og ikke en privat have eller park, og vi lader æstetikken fare, for at klare det praktiske.

Provsteforeningen, som jeg har omtalt, er begyndt at luften andre og mere nuancerede synspunkter, her tænker jeg på den nyvalgte formand, der havde et indlæg på den forrige kirkegårdskonference i Nyborg. Jeg har hørt Kirkeministeriets departementschef, Christian Dons Christensen, komme med udtalelser om at kirkegården ikke er for dyr, men at den giver mere tilbage til samfundet, end den får. Mange medier bruger efterhånden større plads til artikler, men hvor er landsforeningen? Kirkegårdene er i dyb krise, så det ville være rart med lidt mere engagement fra jeres side. Så mit råd er, at I bruger lidt mindre krudt på plejeplaner og økonomi, det er der andre som er væsentligt bedre til, og i stedet kigger på kirkegården som en del af kirken. Og begynder at se på æstetikken og diakonien, så vi sammen kan finde en fremtidssikret løsning, der rækker uden om det praktiske. Et råd fra min side er, at I laver et egentligt kirkegårdsudvalg og begynder at tage kirkegården alvorligt.

KIRKEGÅRDEN har fået lov til at gengive Steen Jensen's brev til Landsforeningen af Menighedsråd. ■

NICODAN

Nicodan Teknik Aps Lysemosen 25, DK - 8600 Silkeborg
Tlf 8757 2055 www.nicodan.dk info@nicodan.dk

Hasselholm AB

Professional rod-, stød- og stubfræsning gennem 34 år

Hækfræsning
er et af vore mest efterspurgte fræseprodukter når man skånsomt og effektivt vil fjerne rødderne fra et vildvokset buskads eller en gammel hæk.

Hasselholm AB - Box 263 - SE-441 25 Alingsås
Tel. +46 (0)322-502 90 Fax +46 (0)322-551 80 -
www.hasselholm.se - info@hasselholm.se
Vort gratisnummer: 80 88 12 16

KIRKEGÅRDSVEDTÆGTER

Tekst: Anders Beck Larsen
anders@nyborg-kirkegaarde.dk

Kirkegårdsvedtægten kan bl.a. indeholde en beskrivelse af, hvilke former for udsmykning, der kan tillades på kirkegården. Fra et afsnit med børnegrave på Bispebjerg Kirkegård. Foto: Lene H. Jensen.

Kirkeministeriet udsendte i juni en ny vejledning om kirkegårdsvedtægter til afløsning af vejledningen fra 1996.

Vejledningen er udarbejdet i et samarbejde mellem Kirkeministeriet, Landsforeningen af Menighedsråd, Danmarks Provsteforening, Foreningen af Danske Kirkegårdsledere, Forbundet af Kirke- og Kirkegårdsansatte og stiftskontorcheferne.

Vejledningen indeholder to bilag. Det ene er en skabelon til en kirkegårdsvedtægt. Den kan hentes ned og udfyldes af det enkelte menighedsråd. Dermed lettes arbejdet med

udarbejdelse af vedtægterne, og det sikres, at man husker at tage stilling til de emner, som vedtægten skal indeholde.

Det andet bilag er et eksempel på en udfyldt kirkegårdsvedtægt.

Både vejledning og bilag er skrevet i et let tilgængeligt sprog. Vejledningen indeholder en oversigt over gældende love og bekendtgørelser, og kan ud over at være inspirationskilde til udarbejdelse af vedtægterne, også bruges som opslagsværk, hvis man i det daglige skulle blive i tvivl om gældende love og regler.

I forhold til den tidligere vejledning er emnerne systematiseret og prioriteret anderledes. Den gamle vejledning indeholdt forholdsvis mange sider om takster. De er i mellemtiden beskrevet i særskilte cirkulærer og vejledninger, og fylder derfor mindre i den nye vejledning.

Indledningen i den nye vejledning indeholder en beskrivelse af religionsfrihed i forhold til folkekirkens kirkegårde, andre trossamfunds begravelsespladser, kommunale begravelsespladser og begravelsesmåder.

Den nye vejledning indeholder også et afsnit om begravelseshandlingen. Forskellen på en kirkelig og en borgerlig begravelseshandling beskrives, og hvem der har ansvar for handlingens forløb. Det beskrives ligeledes hvor handlingen kan forløbe og at folkekirkens kirkegårde er til begravelse af mennesker - ikke til legemsdele eller dyr.

Kirkegårdsvedtægten

Det er menighedsrådets ansvar, at der udarbejdes en vedtægt. En stor del af vedtægten er bestemt af lovgivningen, hvoraf det fremgår hvad vedtægten skal indeholde. Det er medtaget i bilag 1. Menighedsrådet kan supplere med mere detaljerede forskrifter afhængig af de lokale forhold og ønsker.

Vejledning og bilag giver en udførlig beskrivelse af de emner, som skal omtales i kirkegårdsvedtægten. Kirkegårdsvedtægten skal godkendes af provstiuvalget. Som en konsekvens af ulykken på Vestre Kirkegård i København og de sidste års fokus på monumentsikkerhed er det i eksemplerne indskrevet at "Gravstedsindehaveren skal sikre, at gravminder på gravstedet ikke udgør en fare for hverken ansatte eller besøgende".

Hvad mangler

Et emne som ikke er omtalt, er de tilfælde, hvor de brugsberettigede ønsker gravstedet ryddet før fredningstidens udløb. Her kan det være hensigtsmæssigt, at der i vedtægterne står beskrevet, hvad der skal betales for vedligeholdelse i den resterende fredningstid, så det ikke er kirkegården (de andre skatteborgere), som skal betale regningen.

Hvad får man for pengene? Det er 8 år siden, at Skov og Landskab udsendte "Kvalitetsbeskrivelser for kirkegårde" og "Praktisk håndbog for kirkegårdsdrift". Disse gav en god inspiration til udarbejdelse af plejeplan og ydelsesbeskrivelser for erhvervs-, begravelses- og gravstedsydelse. Det havde været fint, om man i vedtægterne henviste til en beskrivelse af ydelserne, ligesom man henviser til et takstblad. Så ville det være mere tydeligt, hvad brugeren betaler for.

I relation til takster vil det også være godt med en mere præcis beskrivelse af forskellen på medlem og ikke medlem i relation til erhvervelse, forlængelse og fornyelse af et gravsted. I Kirkegården nr. 6, december 2012 side 13 har Jørgen Lüttau Larsen, Stiftskontorchef, Aalborg givet sin anbefaling, som med fordel kunne indskrives i vedtægten.

Trods disse skønhedspletter er vejledningen et særdeles brugbart redskab til udarbejdelse af vedtægter for kirkegården. ■

Wad
LANDSKABSARKITEKTER A/S

Engtoften 3, st. 15
8260 Viby J
Telefon 86 52 17 77
www.wadlandskab.dk
martina@wadlandskab.dk

Udviklingsplaner | Naturkirkegårde
Omlægningsplaner | tilgængelighed og meget mere...
Book os til en rådgivningsdag

Digitalt Kirkegårdskort

OPMÅLING I HELE DANMARK

13	123	127	256	260	264
14	124	128	257	261	265
15	125	129	258	262	266
16	126	130	259	263	267

- Opmåling
- Kort
- Plejeplaner
- Rådgivning
- Protokoller
- Afsætning
- Ajourføring
- Nummerering
- 25 års erfaring

Landinspektørcentret A/S
Nygade 46 - 7400 Herning - tlf. 97 12 36 88
herning@lcdk.dk - www.lcdk.dk

BESØG PÅ G.N. BRANDTS HJEMEGN

Tekst og fotos: Anders Beck Larsen og Jens Dejgaard Jensen

Gentoft Kirkegård er kommunens ældste kirkegård, og er sandsynligvis lige så gammel som Gentoft Kirke, dvs. ca. 800 år.

Filminstruktør Erik Ballings gravsted på Gentoft Kirkegård.

Foreningen for Kirkegårdskulturs årsmøde cirkulerer mellem landets 10 stifter, denne gang i Gentoft, Helsingør stift. I dagene 28.-29. maj deltog 80 af foreningens medlemmer i generalforsamling, to foredrag samt besøg på 4 kirkegårde.

Foreningens formand, biskop Elof Westergaard, aflagde beretning. Han reflekterede over kirkegården som et spejl af samfundet: Når vi besøger en kirkegård – herhjemme eller på en ferie udenlands – regner vi med at få et indtryk af, hvordan livet er blevet levet, og hvordan det leves på dette sted. Og det er altid spændende, hvad der åbenbares, uanset om man besøger kirkegården som turist eller fagperson. Det er vigtigt at vi øger forståelsen for det unik-

ke kultursted og læringsrum som hver enkelt kirkegård er. Kirkegården er stedet, hvor de fleste døde begravnes – og det er ikke et "formuldningsdepot". Det er et rum til refleksion – og det er rum der bliver til grønnere refleksionsrum, det er rum der ikke bør være underlagt begrænsninger i form af rigide vedtægter. Udviklingen mod grønne rum med plads til den enkeltes fordybelse er en udvikling foreningen støtter.

Foreningen for Kirkegårdskultur udgav sidste år artikelsamlingen "Gravskrift eller . . .? Kirkegårdens betydning og fremtid". Bogen er til dels en dystopi: Har vi efterhånden en "glemmekultur" i stedet for en "mindekultur"? I en tid hvor flere vælger den anonyme natur i skov eller

Ordrup Kirkegård, der blev anlagt i 1892, er sidste hvilested for mange kendte personligheder; bl.a. arkitekten Arne Jacobsen og fodboldspilleren Harald Nielsen. Kirkegårdens 4 hovedafsnit har hver deres særpræg.

i hav som begravelsesplads er det nødvendigt at vi også nytænker hvordan vore kirkegårde skal være.

Hvem ejer de døde?

Foredraget af Lisbet Christoffersen, professor i ret og religion v. Roskilde Universitet diskuterede: Forholdet mellem individets selvbestemmelse og de pårørendes behov ved begravelse. Hendes analytiske udgangspunkt er den stærke 'kontrakt' der består mellem folk og kirke, fordi der består en ret og en pligt med hensyn til begravelsesvæsenet, uanset medlemskab eller trosforhold.

Og hvem ejer så de døde? Hvem bestemmer? Udgangspunktet er, den døde selv bestemmer hvor og hvorledes han skal begravnes. Og de pårørende forventes at betale. Og afgørelserne kan også påvirkes af begravelsesmyndigheden (den kirkebogsførende præst) og kirkegårdens vedtægt kan også have betydning for hvad der bliver bestemt. Her er LCs pointe at det er et konfliktfyldt område med behov for mere klarhed.

I debatten undrede LC sig over at folket/medlemmerne i et vist omfang betaler for den samme ydelse to gange: Når en bedemand tager sig betalt for ydelser, som begravelsesvæsenet/begravelsesmyndigheden har pligt til at udføre, f.eks. udfyldning af dødsanmeldelse og indgåelse af aftaler. Analogt hermed blev sagen om sogne, der overdrager det til bedemænd at flytte kister ind i kirken fremdrager – et eksempel på, at begravelsesvæsenet lader medlemmerne betale for ydelsen "kisteflytning" både via kirkeskatten og via bedemandens honorar.

Prins Henrik

Causeriet "Usædvanlige kongelige begravelse" ved mag. art. Karin Kryger har selvfølgelig sit udgangspunkt i prinsgemalens død og usædvanlige begravelse: Kremation med askedeling, til nedsættelse på privat ejendom + spredning

over havet. Men det er overhovedet ikke usædvanligt at kongelige begravnes usædvanligt, kunne KK fortælle. Eksempler findes, hvor den døde hjerte begravnes et sted og kroppen et andet sted. I det hele taget understregede causeriet Lisbet Christoffersens pointe: Den døde bestemmer. Dog med den særlige twist, når det drejer sig om højtstående personer, at politiske hensyn også kan spille ind.

Redaktionen finder ikke at de korte referater yder formandens beretning og de to foredrag retfærdighed. De bliver gengivet udførligt i Foreningen for Kirkegårdskulturs årsskrift, som udsendes til medlemmerne sidst på året.

Kirkegårde i Gentoft

Gentoft Kommune har fire kirkegårde. Vi besøgte de tre, som drives af Park og Vej, hvor den driftsansvarlige disponerer medarbejderne inden for området. Medarbejderne arbejder således skiftevis på en kirkegård og på kommunens øvrige grønne områder.

Gentoft Kirkegård er den ældste af kommunens kirkegårde. Den omslutter Gentoft Kirke som indeholder en række glasmalerier udført af Per Kirkeby. Kirkegården er på 3,5 ha og den indeholder et stort antal bevaringsværdige gravminder. Gennem plejen og udviklingen af kirkegården søger man at bevare den særlige karakter som en traditionel landsbykirkegård.

Ordrup Kirkegård blev anlagt i 1892. Den udgør i dag 5,7 ha og ligger umiddelbart op ad G.N. Brandts have. Kirkegården blev et af Brandts livsværker og anlægget afveg fra datidens normer. Kirkegården er opdelt i fire hovedafsnit, der igen er opdelt i mindre afdelinger. De enkelte hovedafsnit har hver sit særpræg, men gennemgående er der en stor variation i plantevalg. På kirkegården ligger mange kendte personer.

Rumopdelingen på Mariebjerg Kirkegård består af 4-5 meter høje og brede takshække. Plejen af kirkegården understreger kontrasten mellem det dyrkede og det udyrkede.

G.N. Brandts have er bevaret i sin originale struktur, og er opdelt i skarpt afgrænsede rum med hver sin særlige stemning og karakter.

Mariebjerg Kirkegård

Mariebjerg Kirkegård er den nyeste af Gentofte Kommunes kirkegårde. Den blev anlagt af havearkitekt G.N. Brandt i 1920'erne og indviet i 1936. Kirkegården dækker et areal på omkring 30 ha, og hele den overordnede struktur blev anlagt under et. Fra 1936 og årene herefter blev de enkelte afsnit anlagt og taget i brug. Kirkegården er opdelt i en række rektangler – overordnede og underordnede, som skal lette orienteringen og skabe intimitet i de enkelte afsnit. Rumopdelingen består i dag af 4-5 m høje og tykke taks hække.

Kirkegården er et ikon indenfor danske kirkegårde, og den blev i 2006 udvalgt til den nationale kulturkanon for arkitektur på grund af dens enestående udformning. Plejen af kirkegården har til hensigt at opfylde de intentioner som Brandt havde. Der arbejdes bevist med kontrasten mellem det dyrkede og det udyrkede.

G.N. Brandts Have

Gudmund Nyeland Brandt (1878-1945) var en af Danmarks mest banebrydende landskabsarkitekter, der har sat

varige spor i Gentofte kommunes grønne områder. Brandt boede med Ordrup Kirkegård som nabo. Brandts have eksisterer i dag i sin originale struktur. En gruppe af frivillige arbejder i dag med at bevare og udvikle haven som et nationalt klenodie.

Haven er opdelt i skarpt afgrænsede rum med hver sin særlige stemning og karakter. Hvert rum er omgivet af formklippede hække over øjenniveau, så man bevæger sig ind i en ny verden, når man går fra et rum til det næste. Brandt brugte sin have til at eksperimentere med sine ideer, som han senere overførte til de anlæg som han tegnede.

Taarbæk Kirkegård

Taarbæk Kirkegård drives af Taarbæk Menighedsråd. Kirkegården blev grundlagt i 1905, hvor den blev udskilt som en del af Dyrehaven. Kirkegården er senere udvidet og dækker i dag et areal på 1,2 ha. De begravede på kirkegården udgør for en stor del fiskere, skovens folk og landstedsejere i Sorgenfri. På kirkegården ligger grundlæggerne af Magasin - Wessel og Vett begravet. ■

BESØG ENTREPRENØR, PARK, VEJ OG ANLÆG I HAL C

EN UNIK DEL AF AGROMEK

Oplev 9.926 m² dedikeret til entreprenør, park, vej og anlæg – fyldt med de nyeste maskiner, viden og teknologier.

27.-30. NOV. 2018

PRINT DIN BILLET
PÅ AGROMEK.DK

MASKINLEVERANDØRERNE

agromek

ENTREPRENØR, PARK, VEJ OG ANLÆG

FORENINGEN AF DANSKE KIRKEGÅRDSLEDERE

GENERALFORSAMLING 2018

Af Jens Dejgaard Jensen
j dj@skk.dk

Henning Lektonen (tv.) er netop udnævnt til æresmedlem af FDK.

OK 2018 – nyt æresmedlem – FLØS. Mere om dette og meget andet i referatet herunder

På generalforsamlingen i Maribo aflagde formand Jens Zorn Thorsen, Vejle, beretning. Han begyndte med at fastslå at kirkegårdene er kulturarv, som nationalt og lokalt har stor værdi, hvor FDK-medlemmerne er nøglepersoner i fortsat vedligeholdelse og udvikling. JZT reflekterede over forårets overenskomstforhandlinger, som var dramatiske – men endte med 8% lønstigninger i løbet af de næste 3 år. Forhandlingerne skete i samarbejde med mange andre organisationer, og JZT ser frem til at gentage forløbet i 2021. En anden kamp er mere på de indre linjer for et bedre FLØS og mere smidige arbejdsgange. Det ny FLØS har

måske nye og nyttige funktioner, men de er desværre indtil nu overskygget af stort ekstra tidsforbrug i forvaltningerne på grund af diverse fejl og børnesygdomme.

I sommers udgav Kirkeministeriet ny vejledning og ny standardvedtægt – Klaus Frederiksen, Garnisons kirkegård, har været med i arbejdet som FDK's repræsentant (omtalt andetsteds i Kirkegården).

FDK er ligeledes med i udarbejdelsen af en eksempelsamling af udviklingsplaner, som bekostes af overskuddet fra Kirkegårdskonferencerne.

Der har i årets løb været en del møder, når et medlem og

menighedsrådet er i konflikt.

Næste års generalforsamling bliver i Aarhus og i Sønderjylland i 2020.

Beretningen blev afsluttet med en opfordring til at de gamle medlemmer fortsat hjælper de nye på vej, det er værdifuldt for vort fællesskab.

Regnskab og æresmedlemskab

Henning Lektonen, Roskilde, aflagde for sidste gang regnskabet.

Ved denne lejlighed blev Henning Lektonen, som er fra-trådt i Roskilde, hædret med et æresmedlemskab, for sin store indsats for FDK gennem mange år.

Bestyrelsen

Nyvalgt kasserer blev John Hintze, Brønderslev. Uffe Strandberg Larsen, Taastrup Nykirke, blev valgt til bestyrelsen. Trine Klink Raunkjær, Viby J., blev genvalgt. Herudover består bestyrelsen af Jens Zorn Thorsen (formand),

Vejle, Rikke Nørulf, Brande, Jesper Søberg Larsen, Glostrup, samt Søren Trab Christensen, Nykøbing M.

Tidsskriftet Kirkegården

Jørn Skov, Tønder, takkede i Lene Halkjær Jensens fravær for opbakning og tilsendte manuskripter. Han påpegede, at vi fortsat har brug for input fra medlemmerne og andre – samt at yngre kræfter i redaktionen er mere end velkomne. Der er i øjeblikket 6 i redaktionen, hvoraf 4 er over 60 år. Som medlem af redaktionen får man et stærkt fagligt netværk, og når man skriver noget, får man ofte kvalificeret sin egen holdning til et emne – begge dele er store fordele ved at være medlem af redaktionen, påpegede Jørn Skov.

Kursusudvalget

FDK opfordrer sine medlemmer til at holde kompetencerne vedlige, f.eks. ved at deltage i foreningens kurser. Kursuslederne er Uffe Strandberg Larsen, Taastrup Nykirke, samt Tommy Nielsson, Herstedvester. Dick Kreinøe, Gladsaxe, har i 30 år været kursusleder, men har ønsket at stoppe. Forsamlingen hylkede ham for en stor indsats. ■

KATO-IHI minigravere

Salg - service - reservedele

KATO-IHI 12VXE

1260 kg · Motor 13 HK · Udskydelige bælter 870/1130 mm
Japansk kvalitet · Servo proportional joystick

KATO IHI

Kontakt Vagn Hansen 23 67 88 44 (Syddjylland) eller Brian Sandfeldt 24 81 44 88

BRDR. HOLST SØRENSEN A/S
FOR FREMTIDENS LANDBRUG, BYGGE & ANLÆG

TLF. 76 88 44 00 · WWW.BHSRIBE.DK

LastByBilen
til "lille"
kørekort

Kan der være
automatgear i en Canter
– uden merpris?
Ved køb af en Canter resten af 2018,
får du automatgear med – uden merpris.
Ja, det kan der.

Kan der gives løfter med Canter? Ja, det kan der.

Fuso Canter med kran. Nu hos Mercedes-Benz.

Vi tør godt give dig et løfte: Hvis du vælger en Canter med kran, så kan du hæve humøret hos dine kunder i byens inderste, kringledede kroge, gårde og kirkegårde. For Canter er den eneste rigtige "LastByBil", som vi kalder den. Den kan køre om hjørner med andre lastbiler - og kabinen kan være ned til 1,7 m bred, hvilket gør Canter særlig velegnet til selv de smalleste stier. Canter 3S15 med FASSI F30CY kran løfter 410 kg ved sin max rækkevidde på 6,45 m, så selv de mest besværlige sten kan løftes direkte på plads. Hvis du vil have et løft i din forretning, så kan du se, prøve, købe eller lease Canter hos udvalgte Mercedes-Benz forhandlere, der nu også er autoriserede til Fuso. **Robust. Innovativ. Manøvreedygtig.**

Fuso Canter. Den eneste rigtige LastByBil.

Droner giver digitale kort på en simpel, sofistikeret og økonomisk måde!

Det er ikke så kompliceret at oprette digitale kort korrekt. Der er mange penge at spare ved at gøre det rigtige undervejs. Vi vejleder dig og sikrer, at du får den bedst mulige basis og viden.

Ortofoto er brugt til kortlægning. Alt er skalerbart og kan måles.

Det digitale kort forenkler og sparer penge. Forskellen på et digitalt kort og et papirkort er, at det digitale kort kan anvendes til al virksomhed på kirkegården, og at det løbende kan opdateres. Det danner grundlag for seriøst arbejde. De tegner enkelt mål, planlægger og justerer aktiviteterne:

- Gravregister
- Planlægning af arbejdet på kirkegården
- Pleje- og vedligeholdelsesplaner inkl. træbevaring
- Tidsmåling
- Planlægning af nye anlæg
- Oversigt over gravstens tilstand og sikring af disse
- Arbejdsgrundlag for entreprenører

Vi leverer helhedsløsninger og viser vejen. De behøver ikke at kunne tegne kort selv. Det klarer vi. Når kortene er klar, kan vi tage os af opdateringer; så kan De fokusere på vigtigere ting. Vi hjælper hele vejen.

Kontakt os for mere information. De finder vores kontaktinformation i bunden af siden.

Hilsen

Fredrik Hansson, VD Swescan.

Droneteknik med kunden i fokus. Swescan har siden 2013 været på forkant, når det drejer sig om at tegne kort baseret på forfinet teknik. Vi anvender droner, som flyver på forudindstillede ruter. Derefter har vi en tæt kontakt med kunden, når vi fremstiller digitale kort. Med ortofoto som basis for kortene får De et godt overblik. Mange tilføjede kunder kan bevidne vores gode, eksakte og effektive samarbejde.

Referencer, store som små: Göteborg, Malmö, Helsingborg, Landskrona, Häljarp, Ekerö, Båstad, Kvistofta, Höör, Karlstad, Bromölla, Nyköping, Huddinge, Umeå m.fl.

Vi leverer til:

Kontakt Danmark:

Kim Mortensen +45 51 96 16 07
e-mail: kim.mortensen@swescan.dk

SWE SCAN
Ortofoto og kirkegårdskort

www.swescan.dk

Kontakt Sverige:

Fredrik Hansson +46 721 88 01 01
e-mail: fredrik@swescan.se

DANSKE KREMATORIERS LANDSFORENING

GENERALFORSAMLING 2018

Af Jens Dejgaard Jensen
jdj@skk.dk

Forårets strejke- og lockout- varsler kunne reelt have lukket mange af landets krematorier. Det rejser spørgsmålet om kisteopbevaring skal indarbejdes i en beredskabs-situation.

Det man taler om på DKL-generalforsamlingen er bl.a. beredskab i en strejke/lockoutsituation, implantater i urner og CO-spidser.

På den årlige generalforsamling aflagde formand Tom Olsen, Ringsted, beretning. Han reflekterede over forårets strejke- og lockoutvarsler, som reelt ville have lukket mange krematorier, hvis de var ført ud i livet. Det rejser spørgsmålet, om kisteopbevaring skal indarbejdes i en beredskabssituation.

Teknisk udvalg har bl.a. arbejdet med spørgsmål fra bedemændene, hvor meget skal der med i urnerne af implantater og andre metaldele? Cirkulærets svar er klart, at hvad

der kan være i urnen skal med i urnen, selv om det nok er en uventet 'oplevelse' for de pårørende ved en askespredning, når urnen indeholder et kunstigt knæ. 8% valgte askespredning i 2017.

Teknisk konsulent Søren Jepsen har ydet bistand til 12 krematorier, hvilket bekræfter forvaltningernes ønske om en konsulent. Bistanden har f.eks. været om udvidelser, miljøkrav mht. CO-spidser og energioptimering.

NFKK afholder et seminar i Stockholm, med fokus på energi og miljø. De svenske krematorier går efter CO2-neutral drift, det vil blive nærmere behandlet på seminaret. DKL opfordrer til at deltage, og arrangerer fælles transport,

hvis tilstrækkeligt mange melder sig.

DKL afholder i november kursus i krematoriedrift i Svendborg, hvor fhv. kirkegårdsleder Tommy Christensen er kursusleder.

DKL har deltaget i møde i ECN i Bruxelles, med tema om krematoriernes indretning, jf. bogudgivelse omtalt under "Kort nyt".

Sekretariatet er flyttet fra Hjørring til Holstebro. Ved generalforsamlingen 2017 var det ikke muligt at godkende regnskab 2016, hvorfor både regnskab 2016 og 2017 blev godkendt på dette års generalforsamling.

Bestyrelsen har haft udfordringer med afregning for implantater, samt restancer – men det bliver løst. Regnskaberne viser et driftsresultat på 153.000 kr. (2016) og 115.000 kr. (2017).

Ved valget til bestyrelsen blev Tom Olsen valgt til formand. Desuden blev Erik Bach, Aarhus, og Tony Fryklund, København, genvalgt. ■

K&S Tree Care ApS
Certificeret træpleje

Kim Poulsen
Mobil 40 32 11 90

Lunikvej 9
2670 Greve
Tlf. 43 45 11 90

ks-treecare.dk

SIKRING AF GRAVSTEN og renovering af jern hegn

25 års garanti på udført sikrings arbejde

Sikring med lange syrefaste rustfrit stål tapper

- både sten og sokkel bliver sikret
- gravstenen kan løftes af soklen og graven kan flyttes / nedlægges.
- holder i alt slags jord

Efter sikringen kan stenene klare 90 kg. tryk / skub

Opretning af soklen

Huller bores i soklen

Huller bores i topsten

Rustfrit stål isættes

Sokkelstenen er klar

TRYGG ApS
CVR 38851837

Kontakt os i dag:

Lisette Jespersen: 5017 6663
lisette@tryggsten.dk

Andreas Sundborn: 5019 8398
andreas@tryggsten.dk

www.tryggsten.dk

dansk byggeri

Medlem af Dansk Byggeri

EN OMVEJ VÆRD

STADIL KIRKE OG KIRKEGÅRD

Tekst og foto: Jens Dejgaard Jensen,
jdj@skk.dk

Stadil kirke, set fra nord.

Det gyldne alter i Stadil kirke.

En meget flot beliggenhed, et gyldent alter fra 1200-tallet, romanske stenhuggerarbejder, en kirkegård med seværdige detaljer. Stadil kirke i Ringkøbing provsti er en omvej værd.

Stadil kirke ligger let hævet i landskabet, hvor Tim å har sit udløb i Stadil fjord. Nedenfor kirkediget begynder rørskovene, og lidt længere mod syd er fjorden. Her er højt til himlen, og kiler af vilde gæs kløver ofte himlen. Der er i luftlinje 5-6 km til Vesterhavet.

Når du står og nyder udsigten mod syd, skal du også sænke blikket og bemærke halvdiget og dets bevoksning. For det første plejes diget sparsomt. Ikke noget med gasbrænding, ugentlig trimning og anden overdreven pleje

her. Her er plads til vilde roser: en stor hunderose (tror jeg nok) og den mindre, men meget livskraftige Kanelrose Rosa majalis vokser her. Kanelrosen har måske stået på et gravsted en gang for længe siden, og har her fundet et fristed?

Kirken er mest kendt for sit gyldne alter, det ene af to som ikke er i Nationalmuseets varetægt. Fine detaljer på bygningen vidner også om dygtige håndværkere med hammer og mejsel i 1200-tallet.

Stadil er et lille landsogn, og kirkegården har som så mange andre ret god plads. Graveren har sans for, at ledig plads ikke nødvendigvis skal være græsplæne eller perlesten, se billederne. ■

Et ledigt gravsted, hvor en krybende enebær har fået lov at brede sig. Grønt og plejevenligt.

Hæg, hvorunder der er plantet pur af den hårdføre taks 'Farmen'. Nemt at pleje – og ekstra underlære er en skattet sidegevinst.

Kanelrosen på syd-diget, fjorden anes i baggrunden.

Halvdiget mod syd, med et stemningsfuldt skift fra det velplejede til naturpræg.

Detalje fra Stadil kirke.

UDVIKLINGSPLAN FOR KIRKEGÅRDEN – EN GOD IDE

Tekst og foto: Jesper Larsen, jl@glostrupkirkegaarde.dk
Kirkegårdsleder, Glostrup Kirkegård og Krematorium

NY BOG
ER PÅ VEJ

Planlægningsgruppen for Kirkegårdskonferencen har nedsat en styregruppe, bestående af interesserede og engagerede folk, der skal arbejde for udgivelsen af en bog, til inspiration for alle der arbejder for og på de danske kirkegårde.

Gruppen består af folk fra FAKK (Forbundet af Kirke- og Kirkegårdsansatte), LM (Landsforeningen af Menighedsråd), FDK (Foreningen af Danske Kirkegårdsledere) samt IGN (Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning / Københavns universitet).

For at kunne indsamle materiale til bogen, arbejdes der ud fra centrale temaer i forhold til udvikling af kirkegårde:

- Kirkegårdens helhed og struktur
- Planter dyrkes og udvikles
- Opdatering af gravstedsformer
- Kultur sikres og udvikles
- Øgning af det lokale naturindhold
- Belægninger ændres og gøres mere tilgængelige
- Pleje bliver lettere og billigere
- Brugere og forvaltere aktive i processen
- Kirkegården som arbejdsplads

Efter at grundlaget for bogen om udviklingsplaner var på plads, kom det næste spændende emne: Besøg på kirkegårde i Danmark, som havde fået lavet udviklingsplaner for deres kirkegård og ikke mindst var kommet i gang med at udvikle kirkegården i henhold til udviklingsplanen.

Studieture

Jan Støvring fra IGN har gjort et stort stykke arbejde med at få planlagt vores ture til de enkelte kirkegårde.

Indtil videre er det blevet til 5 ture – hvoraf jeg har været med på de 3 ture.

Vi har været rundt i det midtsjællandske område – det nord og midt jyske område – det fynske område. Der følger 2 til 3 ture mere – 1 på Sjælland og Lolland Falster området, samt Als og Sønderjylland.

Det har været meget spændende at være med på tur. Vi er blevet taget godt imod og alle, vi har mødt på vores ture, har været meget engagerede, samt fortalt med stor interesse om deres udviklingsplan for deres kirkegård.

Udviklingsplaner

Det er jo ikke helt billigt at få lavet en udviklingsplan, men provstierne har været meget velvillige, til at de enkelte kirkegårde har fået økonomiske muligheder for at få lavet planer og i nogle provstier er det provstiet der er gået foran og fået lavet og betalt udviklingsplaner for alle kirkegårdene i provstiet.

Bog om udviklingsplaner

Bogen om udviklingsplaner vil udkomme første del af 2019 og den vil blive udsendt til alle kirkegårde, provstier og menighedsråd.

Derudover vil der blive udarbejdet materiale til foredrag som tilbydes stifter/ provstier.

Så glæd jer til når bogen udkommer – den vil blive et godt stykke værktøj for at komme i gang med en udviklingsplan for kirkegården. ■

Arbejdsgruppen har bl.a. set på eksempler på belægninger og adgang, som er venlige overfor dårligt gående, handicappede og selvfølgelig også alle andre. Bemærk også niveaufri adgang til kirken – intet besvær for personalet med kisteflytning

TILBUD
40 stk. køreplader
10x3000x1100 mm
12.500,- ex. moms

BESKYT UNDERLAGET OG ETABLÉR ADGANGSVEJE

Køreplader i kraftig 10 mm genbrugsplast, med skridsikker struktur på den ene side for bedre greb.

KANTBÅND
25 meter
H: 15 cm / T: 3 mm
245,- ex. moms

KANTBÅND ER YDERST EFFEKT SOM UKRUDSBARRIERE
Få skarpe afgrænsninger mellem græsplæne, gangarealer og blomsterbede.

www.danbox-plast.com
Tlf. 86 46 10 55

ANNESTAUSHOLM
Landskabsarkitekter

Skovafsnit på kirkegård

Kirkegårde

- Helhedsplaner, udviklingsplaner og driftsplaner

Kontakt os for en uforpligtende samtale

www.annestausholm.dk
Tlf. 46 40 27 71 - afs@annestausholm.dk

Lynge Naturgødning ApS
e-muld
Muldb • Spagnum • Barkflis • Træflis
Topdressing • Grus • Granitskærver
Levering med lastbil eller afhent selv
Container udlejning
www.l-n-g.dk
Slangrupvej 16 • 3540 Lynge • 48 18 73 50

Vi er dem med det brede sortiment

- Buske, træer, stedsegrønne samt hække
- Rhododendron og surbundsplanter
- Roser, stauder, græsser og bunddække

Vejenbrød Planteskole A/S
Vejenbrødvej 25 - 2980 Kokkedal - Tlf. 48 28 01 77
www.vp-as.dk - salg@vp-as.dk

www.vmlader.dk | 9744 1700 | 6161 6942

Vinderup Maskiner A/S

Kontakt en VM Loader forhandler i dit nærområde

Vinderup & Nykøbing | Vinderup Maskiner | 9744 1700 | 6161 6942
Sønderborg | Sønderborg Skov - park & have | 7443 4050
Varde | Varde Have og Skovmaskiner | 8615 6302
Køge | Minitraktorgården Køge | 5599 3737
Næstved | Minitraktorgården | 5572 5376
Hornslet | Elite Service | 7521 0940

Besøg www.vmlader.dk og se det fulde produktprogram

1022LX (22hk)
PRIS
117.800,-

1026LX (26 hk)
PRIS
144.800,-

Kubotamotor, 3 cyl. m/vandkøling, Hurtigskift
Redskabshydraulik i joystick og komplet lyspakke

KVALITET OG FREMRAGENDE SERVICE

AVANT

Danmark

8 Maskin-serier
200+ redskaber

En lille kompakt men effektiv minilæsser

HUNDREDEVIS AF REDSKABSMULIGHEDER

- Hurtigskiftplade og Faste lyn-kobling
- En minilæsser der let at betjene
- God ergonomi med benplads
- Mulighed for gas model
- Multi funktions display

RING FOR EN DEMONSTRATION

Sjælland: 59 65 60 37 - Industrivej 17, 4534 Hørve

Jylland: 86 95 75 22 - Århusvej 12, 8670 Låsby

TWINCA

DUMPER

Twinca Contractor ES-800

Contractor ES-800 har sakselift og højtip. Det betyder, at du kan arbejde effektivt og spare både tid og penge. F.eks. kan du fylde en container eller et lad hele vejen rundt og undgå spild.

Kører på el
Autostyrer
Lastkapacitet op til 1000 kg.
Driftstid: op til 14 timer
Hastighed: 0-6 km/t

Vejl. udsalgs pris
74.900Dkk
ekskl. moms.

Kontakt

Dan-Sand
DSN A/S - Tlf. 96 56 41 00 - WWW.DANSAND.COM

for uforpligtende demonstration.

Twinca Contractor E-500

Contractor E-500 er en smal model med kun 80 cm i bredden og lastkapacitet på 500 kg.

Kører på el
Autostyrer
Lastkapacitet op til 500 kg.
Driftstid: op til 5 timer
Hastighed: 0-6 km/t

Vejl. udsalgs pris
52.900Dkk
ekskl. moms.

Alle vore maskiner er produceret i højeste kvalitet med lav vedligeholdelse og ergonomisk design.

Dan-Sand

RING 96 56 41 00

Alle priser er eks. moms og fragt. Forbehold for trykfejl & prisstigninger.

DSN AS
N.A. JENSENSVEJ 1,
TORNBY
9850 HIRTSHALS
WWW.DANSAND.COM

Tekst og foto: Tommy Christensen,
tchristensen@outlook.dk

SÆSON FOR LØGLÆGNING

Når vi kommer til oktober måned er det tiden at lægge løg på kirkegårdene.

At bruge blomsterløg som forårsbebudere i stedet for stedmoderblomster kan se helt overdådigt ud og så har det måske en gavnlig virkning på en jord, der måske er kørt lidt træt og som trænger til et sædskifte.

Blomsterløg kan fint konkurrere med stedmoderblomsten, både med hensyn til smukke farver, frodig vegetativ vækst og blomstringstid. Vælg de lave og kraftige sorter, hvis man tænker tulipaner til bede, blomsterkar og lign. Der findes mange farver, kombinationer og sammensætninger; det er et spørgsmål om temperament.

Jeg er mest til naturligt groende løgvækster som Vintergæk, Erantis, Dorothea lilje, Snepryd og Scilla, men narcisser er også udmærkede i det skovagtige parti i buketter eller store partier. Løgplæne er et kapitel for sig selv og særdeles spændende og anvendeligt.

At lægge løg er ikke dyrere end at plante udplantningsplanter og brugen af blomsterløg er en fin gartnerisk udfordring og hvis alle parametre opfyldes, er der ikke et øje tørt.

Billederne taler for sig selv... ■

Ole Rømers Vej 1 B-C • 9870 Sindal • www.norcar.com • tlf. 9621 9020

755xc - a6020 - a6026 - a6226 - a7236 - a7545
MINILÆSSERE

NORCAR, DIN HJÆLPER I HVERDAGEN

Stabilitet
Service venlig
Ergonomisk

a6020

a6226

a6026

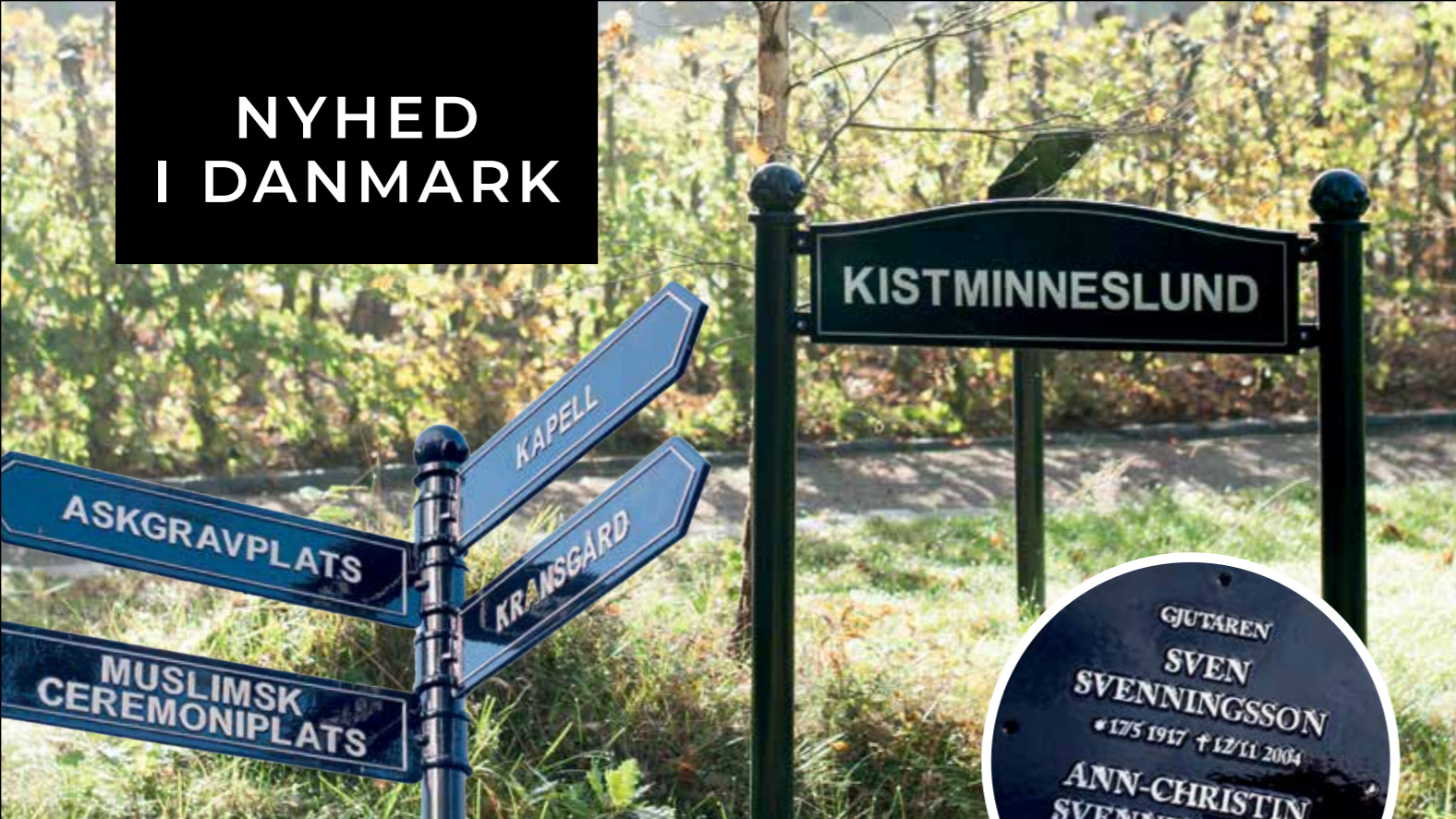
755

Knækstyret maskine med ekstrem snæver vende radius, konstrueret med henblik på god ergonomi og med førerens sikkerhed i højsæde, og nem betjening. Vores maskiner overholder alle gængse stillede sikkerheds krav, og mere til.

Norcar har 50 års erfaring i produktion af maskiner og anvender kun de bedste komponenter. Norcar kan tilbyde et stort redskabs program.

KONTAKT OS FOR EN UFORPLIGTENDE DEMO HOS JER.

NYHED
I DANMARK

Eksklusiv skiltning

Velegnet til kirkegårde, offentlige institutioner, parker m.m.

- › stilrent design
- › suppleringsgaranti
- › formstøbt aluminium
- › vejrbestandig – tåler frost/sol

For yderligere information, vareprøver, tilbud og besøg, ring på mobil:
60 15 31 80

BATTERISERIEN TIL PROFESSIONEL BRUG

STIHL[®]

Lithium-Ion
PRO

Der er ikke noget at tage fejl af.

Når en professionel bruger arbejder med havemaskiner, skal det være det bedste på markedet.

Skann QR-koden og se filmen om PRO-serien

Find nærmeste forhandler på: www.stihl.dk

PETER DUPONT KRISTENSEN

” Mit mål er at udvikle kirkegårdene, så vi forsat bliver det naturlige valg, når folk skal bisættes eller begravnes.”

Af Peter Dupont Kristensen, pdk@svendborg-kirkegaarde.dk
Kirkegårdsleder, Svendborg Kirkegårde og Krematorium

Jeg tiltrådte stillingen som kirkegårdsleder for Svendborg Kirkegårde i april efter at have drevet mit eget firma i ti år, som havedesigner.

Det er tre spændende kirkegårde med engagerede, kompetente medarbejdere, som jeg nu får lov at arbejde sammen med hver dag. Det er også kirkegårde, som er kendt for deres høje standard langt uden for Fyn. Så for mig er det en gave at skifte til denne del af den grønne branche, som jeg i mit professionelle liv har fulgt med interesse fra sidelinjen.

Uddannelse og udlængsel

Jeg er opvokset i det vestjyske. Allerede fra barnsben havde jeg en stor lyst til at nyde og bruge naturen. Så for mig var det oplagt at blive planteskolegartner. Jeg supplerede herefter min uddannelse på Tølløse Slot med gartneritekniker, som det hed dengang - i dag jordbrugsteknolog. Det var en spændende studietid, og jeg har stadig stor glæde af det faglige netværk, som jeg fik i de år.

Men jeg havde udlængsel og lyst til at lære endnu mere. Så jeg fortsatte med et års praktikophold i Pinneberg, Tyskland, som på det tidspunkt var verdens største planteskoleområde. Derefter tog jeg til Vancouver Island i Canada, hvor jeg også fik et praktikophold på en planteskole med tilhørende havecenter. Samtidig er der en fantastisk natur i Canada, som jeg holdt af at udforske.

Et kig ind til kolumbariet, der oplever en stigende interesse efter nyt krydderurteprojekt.

Sommerblomster og prydragræsser ved flyvergravene på Assistens Kirkegård.

Havecentre og havedesign

Hjemme igen i Danmark arbejdede jeg i årene herefter i flere planteskoler og havecentre. En tid som var med til at udbygge mit solide plantekendskab. Jeg fik tændt min interesse for rådgivning, planlægning og havedesign i løbet af de næsten ti år, jeg var i Midtjyllands Plantecenter. Det var en spændende tid, hvor kundekontakt var en central del af mit arbejde.

Samtidig brugte jeg de stille vinterdage på kurser indenfor kommunikation, salg, sociale medier og havedesign. I løbet af årene udviklede jeg en lyst til at blive selvstændig. Så i 2007 startede jeg mit eget firma Grønt Havedesign i Odense. Her har jeg primært designet private haver og grønne områder.

Svendborg Kirkegårde

Men så kom muligheden for at blive kirkegårdsleder i Svendborg. Det kunne jeg ikke sige nej til.

Mit mål er at udvikle kirkegårdene, så vi forsat bliver det naturlige valg, når folk skal bisættes eller begravnes. Jeg tror, at den oplevelse, som du får, når du kommer på kirkegårdene, er helt afgørende. Vi skal både tale til det traditionelle og samtidig arbejde med nye former.

Anvendelse af planter

En af de veje, som jeg vil gå, er at have et nyt fokus på, hvilke planter vi anvender. For ny den oplevelse, som møder folk, med respekt for de traditioner, som er her. Vi skal tale til folks sanser visuelt, men eksempelvis også bevidst arbejde med dufte, som en del af oplevelsen.

Her skal både være rart at gå en tur, og samtidig skal her være siddepladser, hvor det er en oplevelse at blive en stund. Og der må gerne være mange forskellige oplevelser rundt om på kirkegårdene til vores brede publikum. Samtidig har vi også en udfordring i at tilpasse vores valg af planter til klimaforandringerne. Sommeren her i år 2018 har med tydelighed vist, hvad varmere og mere tørre perioder kan komme til at betyde fremover. Så alene af den grund er vi også tvunget til at tænke nyt.

Markedsføring af kirkegårdene

En anden vej er at arbejde med markedsføringen, når vi sælger vores gravsteder. Valg af et konkret gravsted, vil altid foregå sammen med den pårørende på en tur gennem kirkegården. Men jeg tror for eksempel, at vi kan hjælpe vores pårørende ved i højere grad også at præsentere, hvad vi tilbyder på internettet.

På den måde kan folk selv orientere sig i de grundlæggende

muligheder, som findes på vore kirkegårde. De vil kunne begynde med i deres eget tempo, måske hjemme i sofaen. Jeg tror, at de dermed vil være bedre kvalificerede, når de senere kommer her og skal finde det helt rigtige sted. Det vil hjælpe vores pårørende i processen med at træffe et individuelt valg.

Det vil således også være et redskab til samtaler med familien om afdødes ønsker og hvordan familien forholder sig til dette. For mig at se angår valget i lige så høj grad de efterladte. Det er dem, der står med sorgen bagefter og skal kunne bruge gravsted og kirkegård som et sted at gå hen og mindes.

Kirkegårdene som byens åndehuller

En vej mere, som jeg ser for vore tre kirkegårde midt i Svendborg, er, også at tænke på dem som parker midt i en by. Det er i dag nogle af byens vigtigste åndehuller. Det er grønne områder, som byder på et væld af oplevelser, selv om du ikke kommer her som pårørende. Det skal vi være endnu mere bevidste om og fremme, så kirkegårdene er et sted flest muligt mennesker har glæde af og værdsætter.

Privat

Privat bor jeg i Odense. Jeg har fundet kærligheden sammen med Jeanette og to dejlige drenge, som i dag er flyttet hjemmefra. Vi har begge en passion for haver og har en dejlig oase midt i byen.

Det er fem måneder siden jeg trådte ind ad døren, så meget er stadig nyt. Jeg er stadig ved at lære butikken at kende. Men jeg glæder mig til mit samarbejde med bestyrelse og det dygtige personale, som er her på kirkegårdene. ■

Flagene står smukt og vajer ved krigsgravene på Assistens Kirkegård.

KORT NYT

1

Kirke.dk

Kristeligt Dagblad har 21. september lanceret et nyt net-medie: www.kirke.dk. Det er rettet mod beslutningstagere i kirken og kirkelige organisationer, og der skal tegnes et abonnement – det er ikke en del af abonnementet på papiravisen. På Kristeligt Dagblads hjemmeside introduceres mediet således:

”Kirke.dk er et fagmedie. Det skal inspirere mennesker, der er professionelt eller frivilligt engageret i dansk kirkeliv og de kirkelige organisationer – menighedsrådsformanden, generalsekretæren, provsten, stiftskontorchefen med videre. På Kirke.dk får de overblik over de vigtigste faglige nyheder, debatter og begivenheder.

Sådan et samlet overblik findes ikke nogen steder i dag,” lyder det fra Erik Bjerager, der understreger, at tilgangen ofte vil være konstruktiv på Kirke.dk: ”Der vil være fokus på at levere løsningsorienteret journalistik: Hvis der er et problem, vil Kirke.dk også pege på nogen, der har en løsning. Kirke.dk skal være det sted, hvor man kan dele faglig viden på tværs af faggrupper, organisationer og kirkeligt tilhørsforhold,” siger Erik Bjerager.

2

Goodbye Architecture

er titlen på en bogudgivelse, med undertitlen ”The Architecture of Crematoria in Europe”. Forfatterne Vincent Valentijn og Kim Verhoeven har rejst Europa tyndt, og især besøgt krematorier i Nord- og Centraleuropa, med afstikkere til Ukraine og Spanien. Fra Danmark beskrives krematorierne Bispebjerg, Aarhus og Ringsted.

Ud over portrætet af 26 krematorier behandler bogen krematorie-arkitekturens udvikling, valg af placering, logistikken i bygningen, samt lokaler til afsked og ritualer.

Bogens motto: ”Life is pleasant. Death is peaceful. It's the transition that's troublesome”.

Alle medlemmer af DKL har modtaget et eksemplar af bogen, flere kan købes ved henvendelse til DKL.

3

Den digitale dødsanmeldelse

Et problem, som ikke mindst krematorierne har, er, at ikke-kirkelige højtideligheder ikke figurerer på anmeldelsen. Udfordringen for krematorierne er, at de ved, at kisten må kremeres – men de ved ikke, om der er planlagt en privat ceremoni, hvor de pårørende i sagens natur forventer at afdøde er til stede i sin kiste.

Danske Krematoriernes Landsforening er i dialog med Kirkeministeriet om problemet.

4

De kirkelige begravelseshandlingers andel daler

Andelen af kirkelige begravelser/bisættelser, dækkende både den katolske og evangeliske kirke i Tyskland, er faldende. I 2016 udgjorde den 56,5 %, mens den i året før var på 58,1 %. I 2014 kom procenten første gang under 60 %, med en andel på 58,8 %. At udviklingen går stærkt understreges også af, at i 2003 kom andelen af de kirkelige handlinger første gang under 70 %, med en samlet andel på 69,9 %. Under www.aeternitas.de kan der findes en tabel, der viser udviklingen over tallene for de kirkelige begravelse/bisættelseshandlinger.

Kilde: *Friedhofskultur* 09/2018.

5

Udviklingsplaner

Det er ikke kun i Danmark, at der arbejdes med udviklingsplaner for kirkegårde. I juni 2018 har Forschungsgesellschaft Landschaftsentwicklung Landschaftsbau (FLL) udgivet en vejledning i gennemførelse af udviklingsprocessen under navnet ’Standards für die Durchführung von Friedhofsentwicklungsplanungen’. Den kan koster 27,5 Euro og kan bestilles på www.fll.de/shop.

Kilde: *Friedhofskultur* 09/2018

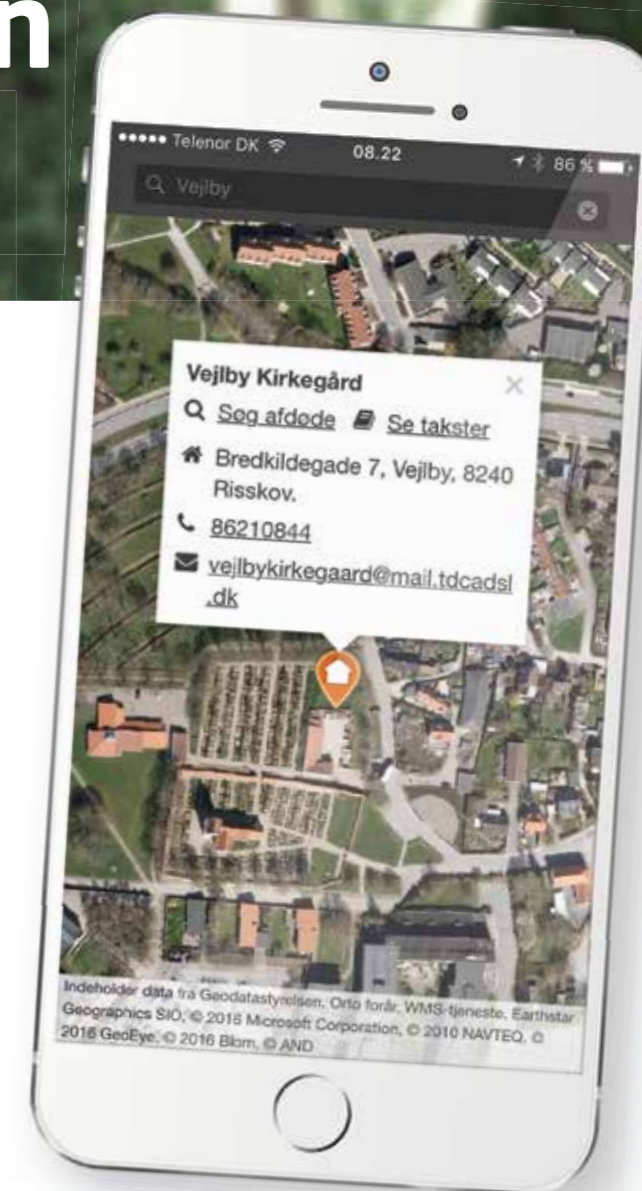
Find gravsted Gratis app til din smartphone

Gør det let for kirkegårdens besøgende

En GRATIS service, som alle kirkegårde kan tilmelde sig. På www.findgravsted.dk eller via den nye app vises placeringen af alle kirkegårdens gravsteder, samt takster og kontaktoplysninger.

Fås til både Android og iPhone (iOS).

Nu med over
1000 tilmeldte
kirkegårde

**Kontakt EG Brandsoft
på 9928 3565, og få en
gratis demonstration.**

KALENDEREN

1. september - 9. december 2018

KunstCentret Silkeborg Bad: Beyond the Body

Udstilling med hollandske kunstnere, som giver form til det ubeskrivelige punkt hvor liv og død mødes. I udstillingen finder man forskellige tilgange til døden og efterlivet. Udstillingen er delt op i afdelinger: Before Death, Death og Survivors-commemoration. I den sidste gruppe indgår Ida van der Lee, som udstiller "All Soul's Day Everywhere" på Silkeborg kirkegård den 3. november 2018.

8. september 2018 - september 2019

Åbning af gravmindeudstilling på Herlufsholm Kirkegård

Fire meget forskellige kunstnere har fået til opgave nytænke et gravminde til henholdsvis Mindelund for Herlovanere, Familiegravsted og Urnegravsted i græs. Der vil være udstilte kunstværker forskellige steder på kirkegården. Udstillingen kan ses på Herlufsholm Kirkegård, Herlufsholm Allé 169, 4700 Næstved, frem til september 2019.

30. oktober - 2. november 2018

DKL afholder krematoriekursus

DKL afholder krematoriekursus på Danhostel i Svendborg. Kurset henvender sig både til nye i branchen og dem, der har været ansat i et krematorium i mange år. Der er fokus på de tekniske, etiske og menneskelige udfordringer, gennem praktisk og teoretisk undervisning. Se mere på www.dkl.dk. Tilmelding til admin@dkl.dk

3. november 2018

Seminar og kunstudstilling i Silkeborg

Foreningen for Kirkegårdskultur afholder seminaret: Dødens mysterium - kirkegården som et sted for minder og ritualer. Selve seminaret, som slutter kl. 14, er åbent for alle, men tilmelding er nødvendig (se www.kirkegaardskultur.dk). Kl. 14-17 er værker af Ida van der Lee udstillet på Silkeborg Kirkegård. Værkerne, som er inspireret af den mexicanske tradition "De døde dag", giver deltagerne mulighed for at opleve og udforme nye ritualer, med mindet om vore døde som tema.

8. - 9. november 2018

Seminar for krematoriebranchen

NFKK afholder seminar på Hotel Scandic Klara i Stockholm. Emnerne er bl.a. anvendelse af overskudsvarme, energiforsyning og arbejdsmiljø i krematoriet. Se mere herom i bladet. Tilmelding senest d. den 7. oktober 2018 på mail: malou.ravelin@skkf.se

26. - 28. november 2018

Kursus i Stresshåndtering og positiv psykologi

FDK afholder kurset "Stresshåndtering og positiv psykologi" på Best Western Hotel i Svendborg. Underviser er konsulent og coach Anni Kirk. Kurset henvender sig bredt til alle. Se mere på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk. Tilmelding senest den 24. september på mail: kursus@danskekirkegaarde.dk

25. - 27. marts 2019 - NY DATO

Lederkursus - Modul 3 - på Best Western Hotel i Svendborg

FDK afholder kurset 'Lederen som forhandler og konfliktløser' (modul 3). Se mere på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk. Tilmelding på mail: kursus@danskekirkegaarde.dk

7. marts 2019

Kirkegårdskonferencen på Hotel Nyborg Strand

Kirkegårdskonferencen afholdes på Hotel Nyborg Strand.

7. - 9. oktober 2019

Lederkursus - Modul 4 - på Best Western Hotel i Svendborg

FDK afholder kurset 'Personalejura, forvaltning og økonomistyring' (modul 4). Se mere på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk. Tilmelding på mail: kursus@danskekirkegaarde.dk

8. - 10. september 2021

Nordisk Kongres

I 2021 afholdes den Nordiske Kongres i Finlands tredje største by Tampere (Tammerfors).

CRONI MINILÆSSER

DANSK DESIGNET KVALITETSMASKINE

MED UNIK SERVICE, & LAVE DRIFTSOMKOSTNINGER

Den Dansk designet Croni minilæsser er multifunktionel og fleksibel. Skift hurtigt og nemt redskab på maskinen, og opnå flere funktioner.

Med sit lave tyngdepunkt, store frihøjde, antispin, og brede på kun 78 cm, egner Croni minilæsser sig særdeles godt til kirkegårdens smalle gange.

MODEL	L 80	LH 80	LH 110
Længde	226 cm.	226 cm.	239 cm.
Bredde	78 cm.	78 cm.	78 cm.
Højde	197 cm.	197 cm.	197 cm.
Egenvægt	940 kg.	940 kg.	1160 kg.
Løftehøjde	235 cm.	275 cm.	275 cm.
Løftekapacitet	800 kg.	800 kg.	1100 kg.
Tiplast	580 kg.	580 kg.	720 kg.
Hydrauliktryk	210 bar	210 bar	210 bar
Hydraulikflow	45 liter/min	45 liter / min	45 liter /min
Motor Kobota	26 HK	26 HK	26 HK
Hjulstørrelse	5.75-12	5.75-12	23-8.5-12

RING FOR YDERLIGERE OPLYSNINGER

Dan Sand

DSN A/S · N.A. JENSENSVEJ 1, TORNBØY · 9850 HIRTSHALS · TLF. 96 56 41 00

E-MAIL: INFO@DANSAND.COM · WWW.DANSAND.COM

Alle priser er eks. moms og fragt. Forbehold for trykfejl & prisstigninger.

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere

Formand:

Jens Zorn Thorsen, Vejle Kirker og Kirkegårde
E-mail: jzt@vejle-kirkegaarde.dk
Tlf: 29 41 86 91

Sekretariat:

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Springbakken 1, 9230 Svenstrup J.
E-mail: kantor@danskekirkegaarde.dk
Tlf: 60 53 59 00

Se mere på www.danskekirkegaarde.dk

Fremsendelse af annoncer og artikler

Annoncer (reproklart materiale) skal helst afleveres som PDF-filer, for at undgå fejl i forbindelse med annoncens opsætning i bladet.

Billeder, der skal ledsage artikler, skal helst ikke lægges ind tekstdokumentet, men sendes separat i den originale opløsning. Det giver en bedre billedkvalitet i det trykte blad.

Danske Krematoriernes Landsforening

Sekretariat:

Viborgvej 10
7500 Holstebro
Tlf. 40 13 02 23
E-mail: admin@dkl.dk

Formand:

Tom Olsen, Fælleskrematoriet i Ringsted
Tlf. 26 86 02 01
E-mail: tomo@km.dk

Næstformand og teknisk udvalg:

Erik Bach, Aarhus Kirkegårde
Tlf.: 89 40 27 60 - 29 20 81 58
E-mail: eb@aarhus.dk

Kursusudvalg:

Erik Bach, Aarhus kirkegårde
Tlf. 89 40 27 60 - 29 20 81 58
E-mail eb@aarhus.dk

Tommy Christensen
Tlf. 20 41 61 86

E-mail: tcchristensen@outlook.dk

Se mere på www.dkl.dk

Tidsskriftet 'KIRKEGÅRDEN'

Udkommer 6 gange årligt i samarbejde mellem FDK - Foreningen af Danske Kirkegårdsledere og DKL - Danske Krematoriernes Landsforening

Oplag: 1.150 stk.

Abonnement

Pris: 336,- kr. pr. år (400,- kr. pr. år for abonnenter udenfor Danmark)
Bestilling eller ændring af abonnement sendes til kantor@danskekirkegaarde.dk

Kontakt:

Lene Halkjær Jensen, Humlebæk Kirkegård
Tlf. 2624 7228 - E-mail: lene.bladet@mail.dk

Udgivelser og deadlines i 2018 / 2019

Nr. 6, december 2018	15. november 2018
Nr. 1, februar 2019	15. januar 2019
Nr. 2, april 2019	20. marts 2019
Nr. 3, juni 2019	20. maj 2019
Nr. 4, august 2019	20. juli 2019
Nr. 5, oktober 2019	15. september 2019

Bladet forventes at udkomme ca. en måned efter deadline.

Annoncepriser

1 side	kr. 3.500,-
½ side	kr. 2.500,-
¼ side, stående	kr. 1.500,-
¼ side, liggende	kr. 1.500,-
⅛ side	kr. 1.000,-
Visitkort	kr. 900,-

Ved 3 indrykninger pr. år gives 5 % rabat
Ved 6 indrykninger pr. år gives 10 % rabat
Priserne er eks. moms.

FRA REDAKTIONEN

En knastør sommer er nu overstået, og er afløst af et efterår med regn i rigelige mængder. Det har i visse tilfælde fået naturen til næsten at starte forfra, med en tilvækst der minder om forårets. Græsset skal slås 2 gange om ugen og mælkebøtterne blomstrer igen.

Det er dog ikke alt det grønne, der har genvundet livskraften efter sommerens tørke og det er endnu for tidligt at se, om nogle af tørkeskaderne er permanente. Der er derfor god grund til nøje at iagttage udviklingen af kirkegårdens grønne beplantninger i løbet af det kommende år: Hvilke plantearter har klaret sommeren 2018 uden større skader, og på basis af de iagttagelser kan man måske også få en idé om, hvordan kirkegårdens grønne anlæg skal udvikles; hvad der kan trives i fremtidens klima, helt lokalt på ens egen kirkegård...

Det er snart tid til at slibe saksen og finde knæbeskytterne frem – Grandækningen er lige oppe over. Der findes flere kurser, hjemmesider og andet, med inspiration til hvordan arbejdsprocessen og grandækningen kan ændres, så den kolde og knæsiddende del af arbejdet minimeres mest muligt. Det bliver også interessant at følge, om sommerens tørke har fået konsekvenser for granets kvalitet og holdbarhed.

Indlæg til KIRKEGÅRDEN nr. 6 skal være redaktionen i hænde senest d. 15. november – og til dette nummer kunne det selvfølgelig være relevant med beskrivelser af ændringer i kirkegårdens granpyntning; hvordan det er blevet gennemført og hvordan det blev modtaget af kirkegårdens brugere.

Fornyelse med respekt for tradition siden 1982

 JESSING

- Se flere produkter på www.jessing.eu

